

NIEUW
beroepsgerichte
programma's **vmbo**

Wat moet en wat mag?
**Examinering in
het nieuwe vmbo**

Inhoud

Examinering in het vmbo	03
1. Examenprogramma's als basis	05
2. Het onderwijsprogramma van de leerling	13
3. Examenreglement en -protocol	19
4. Het eindexamen	21
5. De laatste cspe's oude stijl en andere vragen	35
6. Uitslagbepaling nieuwe beroepsgerichte programma's	37

Bijlagen

1. Protocol centraal examen beroepsgericht programma	45
2. Stappenplan PTA	59

Examinering in het vmbo

Op 1 augustus 2016 zijn profielen in het vmbo ingevoerd en daarmee nieuwe beroepsgerichte programma's. Voor deze beroepsgerichte programma's zijn examenprogramma's ontwikkeld, die een andere structuur kennen dan voorheen. De programma's bestaan uit een profielvak en beroepsgerichte keuzevakken. De nieuwe structuur geeft de leerling de mogelijkheid zijn programma (binnen gegeven kaders) zelf samen te stellen. Het beroepsgerichte profielvak en de beroepsgerichte keuzevakken gelden als afzonderlijke vakken die elk op hun eigen manier worden afgesloten en waarvan de eindcijfers, afhankelijk van de gevolgde leerweg, op een bepaalde manier worden gewogen en meetellen in de uitslagbepaling (is de leerling geslaagd of gezakt). Het profielvak wordt afgesloten met een centraal examen (het cspe) en, als een school daarvoor kiest, een schoolexamen. De beroepsgerichte keuzevakken worden alleen afgesloten met schoolexamens.

Een cspe is een Centraal Schriftelijk en Praktisch Examen. Het is dus een centraal examen, maar een speciale variant waarin theorie en praktijk geïntegreerd aan de orde komen. Het cspe is voor de beroepsgerichte programma's in het vmbo ontwikkeld.

De examinering van de nieuwe profielstructuur roept vragen op. De antwoorden op die vragen staan in deze brochure. De brochure gaat ook over de examinering van algemeen vormende vakken.

In de brochure zijn vragen opgenomen die door deelnemers aan de leergang schoolexaminering zijn gesteld. De vragen en antwoorden zijn in een kader gezet. De leergang schoolexaminering helpt scholen, aan de hand van de kwaliteitscyclus schoolexamens, hun schoolexamens samen te stellen, van PTA en toetsmatrijs naar toetsen en analyse van de toetsresultaten.

Informatie over de leergang schoolexaminering vindt u op:
<https://bijscholingvmbo.nl/profieloverstijgend/>
Alle materialen van de leergang staan op:
<http://www.platformsvmbo.nl/schoolexaminering>

Docenten kunnen deze materialen vrij gebruiken.

Als het woord 'examen' valt, denken veel mensen aan de periode aan het eind van het schooljaar waarin de centrale examens (ce) in Nederland worden afgenomen. Het eindexamen omvat echter niet alleen de centrale examens, maar ook de zogenaamde 'schoolexamens' (se). In het examenprogramma van elk afzonderlijk vak is vastgelegd welk deel van de examenstof via het centrale examen en welk deel via het schoolexamen wordt geëxamineerd. De resultaten van de se en ce over hetzelfde vak zijn even belangrijk. Het gemiddelde van deze cijfers bepaalt het eindcijfer over het vak. De beroepsgerichte examenprogramma's wijken af van bovenstaande regel. Op welke manier, dat leest u hierna.

Deze brochure is gebaseerd op wet- en regelgeving die op 30 juni 2017 van kracht was. Aanvullingen worden bijgehouden op www.nieuwvmbo.nl.

Deze brochure maakt deel uit van een reeks.

Eerder verschenen:

- Wat moet en wat mag in het nieuwe vmbo
- Wat moet en wat mag in het voortgezet speciaal onderwijs (VSO)

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

1. Examenprogramma's als basis

Examenprogramma's vormen de basis voor het onderwijs en worden door de minister vastgesteld. Ze bevatten globaal omschreven eindtermen / doelen. Elk geëxamineerd vak (zowel ce als se) heeft een examenprogramma.

De examenprogramma's worden gebruikt door:

- leraren om hun onderwijs voor te bereiden
- examenmakers om examens te maken
- uitgevers om lesmethoden te maken

Toch zijn examenprogramma's bij veel docenten slecht bekend.

Zij baseren hun onderwijs op methoden die niet altijd goed aansluiten op het examenprogramma of op het centraal examen (dat maar een deel van het examenprogramma betreft). Examenprogramma's zijn te vinden op www.examenblad.nl. Daar staan de officieel vastgestelde examenprogramma's van alle vakken in het voortgezet onderwijs.

Inhoud en structuur beroepsgerichte examenprogramma's

Voor de beroepsgerichte programma's in het vmbo zijn nieuwe examenprogramma's ontwikkeld. In een examenprogramma staat wat leerlingen aan het eind van hun opleidingen moeten kunnen en kennen welke vaardigheden ze moeten kunnen laten zien en welke theorie ze moeten beheersen.

Niet alleen de inhoud van de examenprogramma's is vernieuwd, ook de structuur van de beroepsgerichte examenprogramma's kent een nieuwe opbouw. Elk beroepsgericht examenprogramma is op dezelfde manier opgebouwd en bestaat uit:

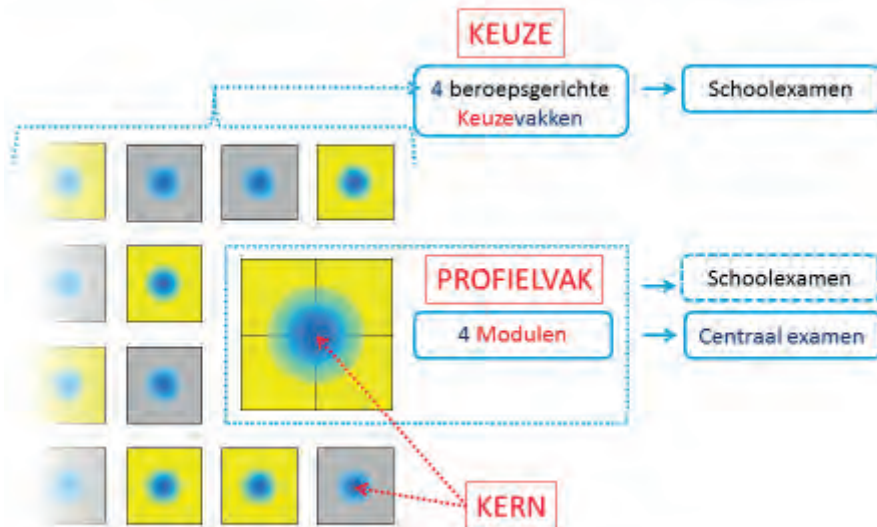
- een kern, die overal in terugkomt. Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) maakt onderdeel van de kern uit en komt in alle beroepsgerichte vakken terug;
- een beroepsgericht profielvak dat bestaat uit vier profielmodulen;
- beroepsgerichte keuzevakken.

Basis- en kaderberoepsgerichte leerweg

Om te kunnen slagen voor het beroepsgerichte programma, moet een leerling in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg examens hebben gedaan in:

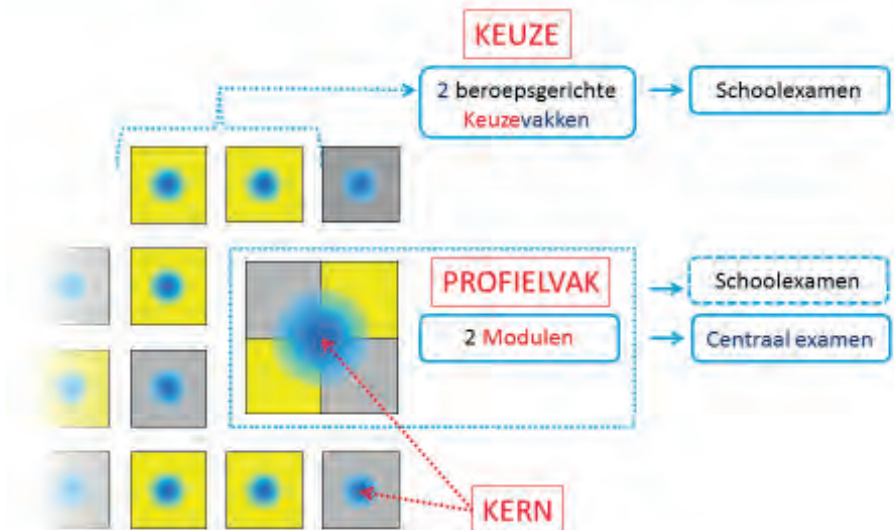
- een profielvak (alle vier de modules): dit wordt afgesloten met een cspe. Het cspe is één ondeelbaar centraal examen. Scholen, die dat willen, kunnen over de stof van het profielvak ook een of meerdere schoolexamens afnemen.
- vier beroepsgerichte keuzevakken. Beroepsgerichte keuzevakken worden afgesloten met een schoolexamen. Voor elk keuzevak wordt een cijfer (tevens eindcijfer) op de cijferlijst bij het diploma van de leerling vermeld. Een school geeft in zijn programma van toetsing en afsluiting (PTA) aan hoe de schoolexamens georganiseerd zijn en hoe de cijfers (tevens eindcijfers) van de beroepsgerichte keuzevakken tot stand komen.
- loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB): de leerling moet een loopbaan-dossier hebben opgebouwd. Omdat LOB geen onderdeel is van de centrale examens, moet het terugkomen in de schoolexamens. Een school moet daarmee in zijn PTA aangeven aan hoe LOB is georganiseerd en welke eisen er worden gesteld.

Structuur beroepsgericht programma basis en kader

Gemengde leerweg

Structuur beroepsgericht programma gemengd

Om te kunnen slagen voor het beroepsgerichte vak in de gemengde leerweg moet een leerling examen hebben gedaan in:

- een beroepsgerichte profielvak (twee aangewezen profielmodulen): dit wordt afgesloten met een cspe. Het cspe is één ondeelbaar examen. Scholen die dat willen kunnen over de stof van het profielvak een of meerdere schoolexamens afnemen.
- twee beroepsgerichte keuzevakken. Beroepsgerichte keuzevakken worden afgesloten met een schoolexamen. Voor elk keuzevak wordt een cijfer (tevens eindcijfer) op de cijferlijst bij het diploma van de leerling vermeld. Een school geeft in zijn PTA aan hoe de schoolexamens georganiseerd zijn en hoe de cijfers (tevens eindcijfers) van de beroepsgerichte keuzevakken tot stand komen.
- LOB: de leerling moet een loopbaandossier hebben opgebouwd. Omdat LOB geen onderdeel is van het centraal examen, moet het terugkomen in de schoolexamens. Een school moet daarmee in zijn PTA aangeven aan hoe LOB is georganiseerd en welke eisen er worden gesteld.

De kern

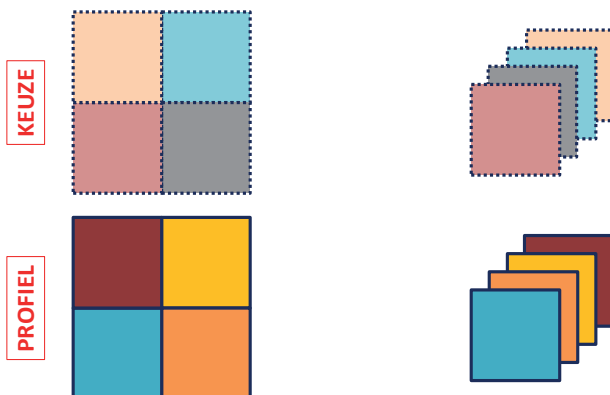
De kern is bij elk profiel ontwikkeld en speelt een belangrijke rol in het voortgezet onderwijs en alle examens (cspe en se). In de kern staan de algemene en professionele vaardigheden waarover leerlingen moeten beschikken. Loopbaanoriëntatie en begeleiding (LOB) maakt onderdeel uit van de kern van beroepsgerichte examenprogramma's. LOB is ook verplicht voor leerlingen in de theoretische leerweg.

Een examenprogramma zegt iets over de inhoud van het onderwijsprogramma. De stof van het examenprogramma moet daarom tenminste aanbod zijn gekomen tijdens de lessen. Het examenprogramma zegt echter niets over de wijze waarop het onderwijsprogramma wordt aangeboden: de organisatie van het onderwijsprogramma. Dit bepalen scholen en docenten zelf.

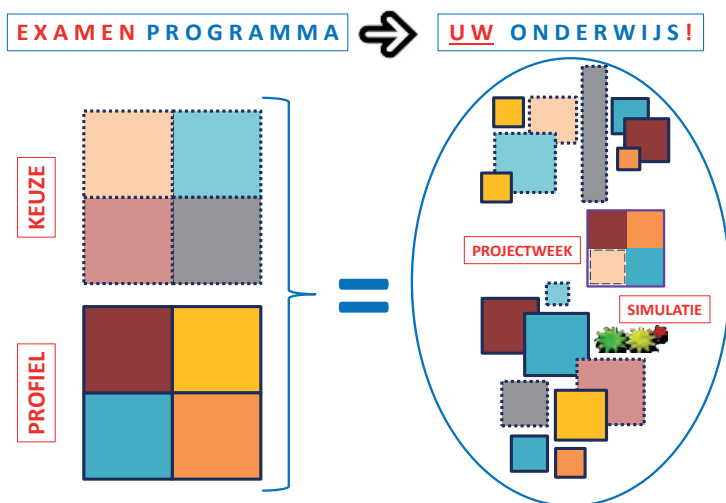
Examenprogramma > onderwijsprogramma > examen

Het examenprogramma vormt samen met de visie van een school (en van leraren) en de pedagogisch-didactische uitgangspunten van de school (en van leraren) het onderwijs. Het is aan de school dit onderwijs in te richten, zodat leerlingen aan het eind van hun opleidingen de examenstof beheersen en slagen voor hun examen.

De nieuwe beroepsgerichte examenprogramma's zijn opgebouwd uit gelijke eenheden. Het profielvak bestaat uit profielmodulen. Zij kennen een onderlinge samenhang, ze laten leerlingen kennis maken met een beroepssector. De beroepsgerichte keuzevakken hebben elk ongeveer dezelfde omvang als de profielmodulen. De profielmodulen en keuzevakken hoeven niet in een vaste volgorde aangeboden te worden. Dat wil zeggen, dat een docent niet hoeft te starten bij profielmodule 1 en te eindigen met keuzevak 4.

De docent mag het onderwijs vormgeven op de manier die hij het best vindt. Hij kan elk onderdeel aanbieden en afronden voor de start van een nieuw onderdeel. Hij kan de profielmodulen en keuzevakken ook volledig integreren, samen op laten lopen of elkaar laten afwisselen.

10

Voor welke optie een docent ook kiest, hij moet er voor zorgen dat aan het eind van de opleiding de leerling alle examenstof gehad heeft en kan slagen voor zijn examen.

Op <http://nieuwvmba.nl/organisatie/> worden een aantal organisatievormen toegelicht die op scholen worden gebruikt.

Examenprogramma > syllabus > examen

In het examenprogramma staan de doelen die met het onderwijs bereikt moeten worden. Deze doelen zijn globaal omschreven. Het deel van het examenprogramma dat door middel van een centraal examen wordt afgesloten is nader uitgewerkt in een syllabus. De syllabus geeft een toelichting op het examenprogramma en is voor de examenmakers het houvast voor het maken van examenvragen en – opdrachten. Syllabi worden gemaakt onder regie van het College voor Toetsen en Examens (CvTE) en worden vastgesteld in de Staatscourant. Syllabi worden jaarlijks gepubliceerd op: www.examenblad.nl.

Voorbeeld uit Economie en ondernemen

In het examenprogramma staat:

De kandidaat kan	BB	KB	GL
1 Assortimentskennis verwerken: Het belang van het assortiment onderkennen en toepassen Kern en randassortiment, artikelgroepen, soorten en variaties, follow-up, complementaire goederen en impulsgoederen, concurrerende artikelen, verwantschappen, bijverkoop kennen en toepassen	X	X	X

In de syllabus staat:

In dit verband kan de kandidaat	BB	KB	GL
De indeling van het assortiment herkennen: • breedte • lengte • diepte • consistentie	X		
De indeling van het assortiment herkennen en uitleggen • breedte • lengte • diepte • consistentie		X	
De indeling van het assortiment herkennen, omschrijven en analyseren • breedte • lengte • diepte • consistentie			X
De volgende begrippen herkennen: Kern- en randassortiment, standaardartikelen, rand- of nevenartikelen, nieuwe artikelen, complementaire artikelen, follow-up artikelen, (prijs)aanbiedingen, rage-artikelen, concurrerende artikelen en impulsartikelen	X		

	BB	KB	GL
De volgende begrippen herkennen en uitleggen: Kern- en randassortiment, standaardartikelen, rand- of nevenartikelen, nieuwe artikelen, complementaire artikelen, follow-up artikelen, (prijs)aanbiedingen, rage-artikelen, concurrerende artikelen en impulsartikelen		X	X
Verschillende merken herkennen: A-, B- en C-merk, fabrieksmerk en huismerk	X		
Verschillende merken herkennen en uitleggen: A-, B- en C-merk, fabrieksmerk en huismerk		X	X
Het belang van het voeren van een merkbeleid door de detaillist uitleggen		X	X
De samenhang tussen het marketinginstrument product en de overige, in de deeltaken genoemde marketinginstrumenten herkennen	X		
De samenhang tussen het marketinginstrument product en de overige, in de deeltaken genoemde marketinginstrumenten herkennen en uitleggen		X	
De samenhang tussen het marketinginstrument product en de overige, in de deeltaken genoemde marketinginstrumenten herkennen, uitleggen en toepassen			X

Voor de beroepsgerichte programma's vmbo heeft de syllabus betrekking op het profielvak, dat met een cspe wordt afgesloten

Voor de beroepsgerichte keuzevakken worden geen syllabi ontwikkeld.

Het is aan scholen zelf de globaal geformuleerde eindtermen van keuzevakken nader in te vullen. Hiermee kunnen accenten gelegd worden, bijv. passend bij de regio van de school.

Het expertisecentrum voor leerplanontwikkeling (SLO) heeft, voorbeeldmatig, diverse handreikingen voor de keuzevakken ontwikkeld, zie <http://www.slo.nl/voortgezet/vmbo/schoolexamen/handreikingen/>. Ook is er een schoolexamenbank met voorbeelden van items voor schoolexamens, daarin staan ook de uitwerkingen van beroepsgerichte keuzevakken, die als basis voor de schoolexamens hebben gediend, zie www.schoolexamenbankvmbo.nl.

2. Het onderwijsprogramma van de leerling

Het onderwijsprogramma van een vmbo-leerling bestaat niet alleen uit een beroepsgericht programma. De leerling volgt ook algemeen vormende (avo)-vakken, die worden afgesloten met eindexamens. De eindexamens over de avo-vakken bestaan, behalve kunstvakken I, maatschappijleer en lichamelijke oefening, altijd uit een se-deel en een ce-deel. De keuze voor het volgen van avo-vakken hangt af van de leerweg van een leerling, het gekozen profiel en de gekozen (algemeen vormende) keuzevakken in het vrije deel van het programma.

Het programma van de leerling omvat de volgende onderdelen:

	Basis- en kader-beroepsgerichte leerweg	Gemengde Leerweg	Theoretische leerweg
Gemeenschappelijk deel	5 algemeen vormende vakken Nederlands, Engels, kunstvakken I (per 1 augustus 2017: 'kunstvakken inclusief ckv'), maatschappijleer en lichamelijke oefening Rekentoets	5 algemeen vormende vakken Nederlands, Engels, kunstvakken I (per 1 augustus 2017: 'kunstvakken inclusief ckv'), maatschappijleer en lichamelijke oefening Rekentoets Profielwerkstuk	5 algemeen vormende vakken Nederlands, Engels, kunstvakken I (per 1 augustus 2017: 'kunstvakken inclusief ckv', maatschappijleer en lichamelijke oefening Rekentoets Profielwerkstuk Profieldeel
Profieldeel	1 profielvak (beroepsgericht) 2 algemeen vormende vakken (profielgebonden)	1 profielvak (beroepsgericht) 2 algemeen vormende vakken (profielgebonden)	2 algemeen vormende vakken (profielgebonden)
Vrije deel	4 beroepsgericht keuzevakken Eventuele schoolspecifieke onderdelen*	2 beroepsgerichte keuzevakken 1 algemeen vormend keuzevak Eventuele schoolspecifieke onderdelen	2 algemeen vormende keuzevakken Eventuele schoolspecifieke onderdelen

* Schoolspectifieke onderdelen zijn bijv. godsdienst of een maatschappelijke stage.

Gemeenschappelijk deel

Alle leerlingen volgen in het gemeenschappelijk deel vijf algemeen vormende vakken:

- *Nederlands*
wordt afgesloten met een schoolexamen en een centraal examen.
- *Engels*
wordt afgesloten met een schoolexamen en een centraal examen.
- *'Kunstvakken inclusief ckv'*
wordt afgesloten met een schoolexamen en moet 'naar behoren' worden afgesloten. Het vak wordt niet beoordeeld met een cijfer, maar met een waardering (tevens eindwaardering), zoals: 'goed' of 'voldoende'. Deze waardering telt niet mee in de uitslagbepaling.
- *Lichamelijke oefening*
wordt afgesloten met een schoolexamen. Het vak moet 'naar behoren' worden afgesloten en wordt niet beoordeeld met een cijfer, maar met een waardering (tevens eindwaardering). Deze waardering telt niet mee in de uitslagbepaling
- *Maatschappijleer*
wordt afgesloten met een schoolexamen en afgesloten met een cijfer (tevens eindcijfer) Het eindcijfer dat voor dit vak is behaald, telt mee in de uitslagbepaling of een leerling geslaagd of gezakt is.

De rekentoets maakt onderdeel uit van het gemeenschappelijk deel van het programma. Leerlingen moeten deelnemen aan de rekentoets. Het resultaat telt bij de eindexamens in mei 2017 niet mee in de uitslagbepaling. Of de rekentoets na 2017 meetelt hangt af van beslissingen die de Tweede Kamer daarover neemt.

Leerlingen in de gemengde en theoretische leerweg maken een profielwerkstuk. Het profielwerkstuk is een werkstuk of een presentatie waarin op geïntegreerde wijze kennis, inzicht en vaardigheden aan de orde komen die van betekenis zijn in het desbetreffende profiel. Het profielwerkstuk in het vmbo heeft betrekking op een thema uit het profiel waarin de leerling onderwijs volgt. De leerlingen moeten minimaal 20 klokuren aan het profielwerkstuk besteden en ontvangen als beoordeling een O(nvoldoende), V(olddoende) of G(oed). Deze beoordeling komt op de cijferlijst te staan. Het profielwerkstuk moet afgerond en beoordeeld zijn voor de start van het eerste tijdvak van de centrale examens. De beoordeling moet minimaal V(olddoende) zijn om deel te kunnen nemen aan de centrale examens in het eerste tijdvak in het vierde leerjaar van het vmbo.

Profielgebonden avo-vakken

Profielgebonden avo-vakken zijn gekoppeld aan een profiel. Behalve bij het profiel Dienstverlening en producten (D&P), is er altijd één aan het profiel gebonden avo-vak verplicht. Daarnaast staat alleen bij de technische profielen ook het tweede profielgebonden avo-vak vast. Bij de overige profielen kan er, behalve bij D&P, wat betreft het tweede profielgebonden avo-vak gekozen worden uit een vaststaande lijst. Bij D&P kunnen er twee avo-vakken gekozen worden uit een lijst van vier.

Voor de basis- kader en gemengde leerweg:

Profiel	Verplicht vak 1	Verplicht vak 2
E&O, HBR	economie	keuze uit: wiskunde of Frans of Duits
Z&W	biologie	keuze uit: wiskunde of maatschappijkunde of aardrijkskunde of geschiedenis
BWI, PIE, M&T, MVI, MaT	wiskunde	nask 1
Groen	wiskunde	keuze uit: biologie of nask1
D&P	2 vakken uit wiskunde, nask 1, biologie en economie	

Voor de theoretische leerweg:

Profiel	Verplicht vak 1	Verplicht vak 2
Economie	economie	keuze uit: wiskunde of Frans of Duits
Zorg en welzijn	biologie	keuze uit: wiskunde of maatschappijkunde of aardrijkskunde of geschiedenis
Techniek	wiskunde	nask 1
Groen	wiskunde	keuze uit: biologie of nask 1

Gemengde of theoretische leerweg?

In het derde leerjaar van de theoretische leerweg moet een leerling, naast de vakken in het gemeenschappelijk deel, ten minste zeven algemene vakken volgen waarin eindexamen kan worden afgelegd. Een leerling in de gemengde leerweg moet, naast het gemeenschappelijk deel én het beroepsgericht programma, onderwijs volgen in ten minste vijf algemene vakken volgen waarin examen afgelegd kan worden. Als een leerling in de gemengde leerweg onderwijs volgt of heeft gevolgd in een derde moderne vreemde taal, dan moet hij ten minste vier algemeen vormende vakken volgen in het derde leerjaar. (zie WOV artikelen 26 G, lid 1 en 26 I IB, lid 2).

Veel scholen bieden leerlingen in het derde leerjaar een programma aan dat een combinatie is van de gemengde en de theoretische leerweg. De leerlingen volgen alle vakken voor de theoretische leerweg plus een beroepsgericht programma voor de gemengde leerweg.

Voor elk profiel is een beroepsgericht programma voor de gemengde leerweg ontwikkeld. Dit programma heeft een geringere omvang dan het beroepsgerichte programma in de basis-, en kaderberoepsgerichte leerweg. Voor elk profielvak in de gemengde leerweg is vastgelegd welke twee profielmodulen geëxamineerd worden. In de basis- en de kaderberoepsgerichte leerweg worden alle vier de profielmodulen van een profielvak geëxamineerd.

Na het derde jaar bieden sommige scholen leerlingen de keuze:

- ze maken geen keuze en voldoen aan de eisen van de theoretische leerweg én de gemengde leerweg (6 avo-vakken en een volledig beroepsgericht programma gl);
- ze volgen een programma voor de theoretische leerweg (tl) (6 avo-vakken);
- ze volgen een programma voor de gemengde leerweg (gl) (5 avo-vakken en het beroepsgericht programma). Hierbij moet goed opgelet worden of de leerling een bij het profiel passend pakket van avo-vakken heeft.
- ze stellen de keuze voor tl of gl uit tot net voor het examen. Op basis van de behaalde cijfers wordt bepaald of de leerling opgaat voor het tl-examen of het gl-examen. Wordt het gl, dan moet extra goed opgelet worden of de leerling een vakkenpakket heeft dat past bij het profielvak waarin hij examen doet.

Veel scholen boden in de 'oude' situatie 'technologie in de gemengde leerweg' aan, een speciaal voor deze leerweg ontwikkeld programma. Dit programma zou in de nieuwe situatie vervangen kunnen worden door bijv. dienstverlening & producten. Bij het profiel dienstverlening en producten hoort een vastgesteld pakket van avo-vakken. De leerling moet examen doen in 2 vakken waarbij hij een keuze heeft uit wiskunde, nask 1, biologie en economie. Deze vakken gelden ook voor de gemengde leerweg! Mist een leerling een van deze vakken dan kan hij geen diploma krijgen.

MARVIK

AMBER

3. Examenreglement en -protocol

Alle wettelijke richtlijnen en regels die gelden voor het eindexamens in het voortgezet onderwijs, zijn vastgelegd in het Eindexamenbesluit VO.

Het vo kent op dit moment verschillende soorten centrale examens en schoolexamens. Behalve de in het Eindexamenbesluit VO vastgelegde regels, gelden per soort centraal examen specifieke regels en richtlijnen. Deze examenspecifieke regels en richtlijnen worden bekendgemaakt door het College voor Toetsen en Examens (CvTE) op www.examenblad.nl.

Elke school moet beschikken over een examenreglement en een examenprotocol.

Examenreglement

Het bevoegd gezag van een school is verplicht om een examenreglement op te stellen, waarin zijn opgenomen:

- regels met betrekking tot het schoolexamen en het eindexamen;
- regels met betrekking tot de organisatie van het eindexamen;
- voorwaarden en mogelijkheden om het schoolexamen te herkansen;
- voorwaarden en mogelijkheden om het schoolexamen in te halen;
- regels en maatregelen in geval van onregelmatigheden (artikel 5).

De (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraad heeft instemmingsbevoegdheid met betrekking tot vaststelling of wijziging van het examenreglement. Het examenreglement wordt samen met het PTA voor 1 oktober van het schooljaar aan de kandidaten ter beschikking gesteld en aan de Inspectie toegezonden.

Het PTA is bedoeld om leerlingen, ouders, docenten en Inspectie te informeren over de inhoud en het afnemen van het schoolexamen. In het PTA worden per vak waarin een schoolexamen wordt afgenomen en per leerweg de regels vastgelegd: welke toetsstof, soorten toetsen, wijze van toetsen, de periode waarin toetsen worden afgenomen, de wijze van herkansing, het aantal herkansingsmogelijkheden voor het vak en de wijze van samenstelling van het cijfer voor het schoolexamen (weging van de cijfers). (Zie voor een stappenplan om te komen tot een PTA en een voorbeeld PTA bijlage 2).

Omdat LOB geen onderdeel is van het centraal examen moet het terugkomen in de schoolexamens. Een school moet daarmee in zijn PTA aangeven aan hoe LOB is georganiseerd en welke eisen er worden gesteld.

Examenprotocol

Scholen hebben er belang bij dat de voorbereiding, afname en beoordeling van examens procedureel zuiver verloopt en de geheimhouding niet wordt geschonden. Daarom zijn er protocollen opgesteld voor de afname van alle centrale examens in het voortgezet onderwijs¹. De protocollen worden elk schooljaar, voorafgaand aan de start van de examenperiode, geactualiseerd. De actuele versie staat op <https://www.plexs.info>.

In bijlage 1 zijn de examenprotocollen van 2017 opgenomen, voor zover deze betrekking hebben op de ce van de beroepsgerichte programma's.

¹ De protocollen zijn opgesteld door de VO-raad, AOC-Raad, Plexs en het CvTE

4. Het eindexamen

Alle vakken worden afgesloten met een eindexamen. De meeste vakken kennen een centraal examen (ce) en een schoolexamen (se). In elk examenprogramma staat aangegeven welk deel van de examenstof centraal en welk deel via het schoolexamen moet worden geëxamineerd.

Voor de eindexamens zijn in dit verband twee regels in het bijzonder van belang:

- de exameneenheden die niet in het centraal examen aan de orde komen, moeten afgesloten worden in het schoolexamen.
- alle vakken die met een schoolexamen worden afgesloten, moeten verantwoord worden in een PTA.

In de examenprogramma's staat precies welke exameneenheden afgesloten worden met een centraal examen, waardoor ook duidelijk is welke exameneenheden via een schoolexamen moeten worden afgesloten.

Onderwerpen die in het centraal examen aan de orde komen, mogen ook in het schoolexamen aan de orde komen. De volgende (verplichte) vakken worden alleen met een schoolexamen afgesloten: lichamelijke oefening, kunstvakken I (per 1 augustus 2017 'kunstvakken inclusief ckv'), maatschappijleer en de beroepsgerichte keuzevakken.

De examenprogramma's van alle vakken, zowel avo als beroepsgericht, zijn te vinden op www.examenblad.nl.

Welke vormen kent het centraal examen?

Het centraal examen kan plaatsvinden in de vorm van een centraal schriftelijk examen (cse), een centraal praktisch examen (cpe) of een centraal schriftelijk en praktisch examen (cspe). In de regel worden avo-vakken met een cse afgesloten en beroepsgerichte profielvakken met een cspe.

Afsluiting van het beroepsgerichte profielvak

Een beroepsgericht examenprogramma bestaat uit een kern, een profielvak en beroepsgerichte keuzevakken. Het beroepsgerichte profielvak wordt afgesloten met een cspe. Een school kan ervoor kiezen ook schoolexamen af te nemen over de stof van het profielvak. Als er één of meer schoolexamens afgenomen worden voor het profielvak, dan moet dit verantwoord worden in het PTA. Deze schoolexamens moeten plaatsvinden en de resultaten ervan moeten vastgelegd zijn vóór de start van de afname van het cspe over het profielvak.

Centraal examen cspe

Het beroepsgerichte profielvak wordt afgesloten met één ondeelbaar cspe dat betrekking heeft op de profielmodulen die een leerling gevolgd heeft. Voor leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg bestaat het beroepsgerichte profielvak uit vier modulen, voor leerlingen uit de gemengde leerweg omvat het beroepsgerichte profielvak twee modulen. Die twee modulen zijn aangewezen; scholen kunnen deze niet vrij kiezen.

Het cspe kan afgenomen worden in de periode begin april tot eind juni, inclusief herkansing. De exacte data worden door CvTE in september medegedeeld en op www.cvte.nl gepubliceerd.

22

Het cspe mag in het derde of het vierde leerjaar afgenomen worden. In één jaar doen alle leerlingen (3e en 4e jaars) hetzelfde cspe. De normering is voor alle leerlingen (3e en 4e jaars) gelijk. Vanaf 2018 wordt er gewerkt met twee versies van het cspe per profielvak per jaar: een rode en een blauwe versie. Het CvTE maakt vooraf aan scholen bekend welke versie moet worden toegepast.

Bij het cspe worden correctievoorschriften geleverd. Bij het beoordelen van het cspe, of onderdelen daarvan, dient de examinerator zich aan deze voorschriften te houden.

In het cspe kunnen alle profielmodulen aan bod komen. Elk cspe bestaat uit een beperkt aantal onderdelen (A, B, C, D, ...) met elk een eigen context. Voor elk onderdeel is er een apart opgavenboekje. Het opgavenboekje is tevens antwoordenboekje voor de kandidaat. Bij elk onderdeel kunnen een beperkt aantal bijlagen en/of uitwerkbijlagen horen. Een deel van de opdrachten van het cspe wordt achter de computer gemaakt. Voor de kandidaten zijn instructiefilmpjes beschikbaar. De kandidaten krijgen vóór de afname van het cspe een openbare, algemene instructiefilm en een profielvakspecifieke instructiefilm te zien.

De juiste
weg naar
jouw
toekomst

Naast praktijkopdrachten bestaat een cspe uit kleine toetsen en open kennisvragen die direct aan de praktijk gekoppeld zijn.

De verschillende cspe-onderdelen kunnen in een willekeurige volgorde afgenomen worden. Het is aan de school om deze volgorde (die per leerling mag verschillen) te bepalen. Per onderdeel wordt een richttijd gegeven, die beschrijft hoe lang een leerling – onder normale omstandigheden – over het betreffende onderdeel mag doen. Een cspe voor de basis- en kaderberoeps-gerichte leerweg duurt maximaal 890 minuten; een cspe voor de gemengde leerweg duurt maximaal 445 minuten.

Voorafgaand aan het cspe, half februari, ontvangen scholen van Cito een zogenaamd grijzevlekken-cspe en een instructie voor de examinator.

Aan de hand hiervan kunnen scholen het cspe organiseren en de noodzakelijke materialen en middelen voor het cspe inkopen.

Vanaf 2018 ontvangen scholen in februari informatie over beide versies van het cspe, zodat zij zich op beide kunnen voorbereiden. Geprobeerd wordt de versies van één profielvak op elkaar te laten lijken, zodat er zo min mogelijk extra kosten in bijv. de aanschaf van materialen bijkomen en de extra organisatielast beperkt blijft.

24

Begin maart ontvangen scholen van DUO de kandidaat-exemplaar van het cspe. DUO verstrekt per school het bestelde aantal kandidaat-exemplaar. Het is niet toegestaan deze versies voor de start van het cspe uit te delen aan examinatoren of aan leerlingen.

In dezelfde periode ontvangen scholen van Cito de correctievoorschriften voor de af te nemen profielvak-cspe's. Met deze zending worden onder meer de digitale bestanden meegestuurd, die nodig zijn bij de afname van de cspe's.

Een examinator mag vanaf 5 werkdagen voor de start van de afname van het cspe op zijn school een kandidaat-exemplaar inzien. De examinator kan zich op deze wijze, bijvoorbeeld door het cspe zelf te maken, heel nauwgezet voorbereiden op zijn rol van examinator.

Eén cspe voor het hele profielvak

Het hele profielvak wordt met één cspe afgesloten, dat uit verschillende onderdelen bestaat. De onderdelen zijn echter niet één op één gekoppeld aan de profielmodules van een profielvak. Het cspe kan niet per profielmodule afgenomen worden en zo worden verspreid over langere tijd.

De cspe wordt door een tweede examinerator beoordeeld. Moet die tweede examinerator aanwezig zijn tijdens de afname van het cspe?

Strikt genomen hoeft de tweede examinerator niet aanwezig te zijn bij de afname van het cspe. In de regelgeving staat hierover het volgende: de tweede examinerator beoordeelt het resultaat van de opgaven, alsmede de verrichtingen van de kandidaat zoals blijkend uit de in het eerste lid bedoelde schriftelijke vastlegging daarvan. De directeur overhandigt de tweede examinerator daartoe een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal, alsmede de regels voor het bepalen van de score.

In de praktijk blijkt het echter lastig om het proces te beoordelen, als de examinerator daar niet bij aanwezig is.

Mogen de profielmodules gespreid over twee leerjaren worden afgesloten? Bijvoorbeeld twee aan het eind van klas 3 en twee aan het eind van klas 4?

Nee, dat mag niet. Het cspe wordt in zijn geheel aan het eind van klas 3 of 4 afgesloten. De afname kan niet worden opgesplitst en verdeeld over meerdere leerjaren.

Mag het cspe voor de eerste keer in het tweede tijdvak worden afgenomen?

Voor het cspe begint de afnameperiode begin april en eindigt de afnameperiode eind juni (zie voor exacte data de septembermededelingen van CvTE). Gedurende de hele periode mag het cspe worden afgenomen inclusief de herkansing. Door een late afname van het cspe kan de tijd voor een eventuele herkansing in het gedrang komen.

Mag je ervoor kiezen om sommige leerlingen in het begin van de afnameperiode en andere aan het eind van de afnameperiode examen te laten doen?

Ja, dat mag. Een leerling kan het cspe gedurende de hele afnameperiode afleggen. Het moment van afleggen kan wel gevolgen hebben voor de herkansing van het cspe. Er moet namelijk voldoende tijd zijn, om die herkansing voor te kunnen bereiden (zowel voor de school als voor de kandidaat). Ook moet er nog voldoende tijd zijn voor de afname vóór het einde van de afnameperiode.

Herkansing

Voor er een beslissing over herkansing wordt genomen is het belangrijk te weten dat:

- leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg het beroepsgerichte cspe en één avo-vak kunnen herkansen;
- leerlingen in de gemengde leerweg het beroepsgerichte cspe of één avo-vak kunnen herkansen;
- leerlingen aan één herkansing mogen deelnemen. Indien een leerling een vak in het derde leerjaar herkanst, betekent dit dat de leerling in het vierde leerjaar geen vak meer kan herkansen.

26

Een leerling in de basis- of kaderberoepsgerichte leerweg die het cspe wil herkansen, heeft de volgende keuze:

1. De leerling herkanst het cspe in hetzelfde schooljaar. De leerling legt dan één of meer onderdelen van de versie van de eerste afname opnieuw af. Van de opdrachten waarvan meerdere varianten beschikbaar zijn, wordt een andere variant aangeboden. Vanaf 2018 zullen dat één of meer onderdelen van de andere versie zijn. Vanaf 2018 wordt er jaarlijks gewerkt met twee versies van het cspe in dezelfde afnameperiode.
Let op: een onderdeel herkansen (n hetzelfde leerjaar als het eerste cspe is afgelegd) betekent dat een heel opgaveboekje herkanst wordt, niet een onderdeel van een onderdeel.
2. De leerling herkanst het cspe in het daaropvolgende schooljaar. De leerling moet het cspe in dat geval in het geheel herkansen. Omdat de cspe-versie van het betreffende schooljaar wordt gebruikt, kan de leerling niet opnieuw de versie van het jaar ervoor afleggen.

Leerlingen in de gemengde leerweg kunnen het profielvak-cspe alleen in het vierde leerjaar herkansen. Deze leerlingen kunnen immers pas aan het einde van het vierde leerjaar bepalen of zij hun recht op een herkansing gebruiken voor het cspe of voor één van de algemene vakken van het centraal examen.

Wij hebben ervoor gekozen het cspe aan het eind van leerjaar 3 af te nemen. Moet een leerling die aan dit cspe deelgenomen heeft en niet bevorderd wordt naar leerjaar 4 het cspe opnieuw maken? Met andere woorden vervalt het cspe-cijfer voor deze leerling?

Ja, als een leerling in één of meer vakken centraal examen heeft afgelegd in het voorlaatste of direct daaraan voorafgaande leerjaar en niet bevorderd wordt tot het volgende leerjaar, dan vervallen de met dit centraal examen behaalde resultaten.

Hoe kan ik het mbo betrekken bij de beoordeling van examens?

Het is toegestaan om docenten uit het mbo als tweede beoordelaar te betrekken bij het cspe of bij de schoolexamens, bijvoorbeeld door hen de toetsresultaten van een praktijkopdracht te laten beoordelen op basis van mbo-criteria. U moet dit wel vastleggen in het PTA. Een optie is verder bij de afname van een cspe gebruik te maken van de outillage van het mbo.

Mijn leerlingen hebben deelgenomen aan het cspe aan het eind van leerjaar 3. Wanneer moet ik de cijfers inleveren bij DUO?

Als een leerling in een eerder jaar examen doet, in dit geval 3 vmbo, dan moeten de data van het jaar waarin examens plaats vinden aangehouden worden. Voor deze leerling moet dus gewoon het tijdsplan gevolgd worden als het een examenjaar is, alleen wordt nog niet het hele examen geleverd.

Planning cspe

- Oktober: opgave kandidaten per profielvak cspe;
- Januari: toewijzing versie cspe (rood of blauw) bij eerste afname;
- Februari: toezending zending A (grijze vlekken) van Cito van beide versies;
- Maart: toezending zending B (kandidaat versie) van DUO in bestelde aantallen van beide versies (blauw en rood);
- Maart toezending zending C (correctievoorschriften en digitale bestanden) van Cito van beide versies;
- Begin april – eind juni: afname cspe.

Cspe afnemen in de beroepspraktijk

(Onderdelen van) het cspe mogen afgenomen worden in de beroepspraktijk, bijv. bij Mobiliteit en transport als de school niet over de inventaris voor logistiek beschikt in een logistiekcentrum. Het cspe moet afgenomen worden door een examinator, aangewezen door het bevoegd gezag van de school en de regels rond geheimhouding moeten door de school gewaarborgd worden.

Schoolexamen

Het deel van het examenprogramma, dat niet met een centraal examen afgesloten wordt, moet met een schoolexamen afgesloten worden. De beroepsgerichte keuzevakken worden met een schoolexamen afgesloten. Scholen mogen ervoor kiezen ook over de stof van het profielvak (een) schoolexamen/schoolexamens af te nemen.

Schoolexamens zijn examens die door de school samengesteld en afgenomen worden. De school is verantwoordelijk voor de schoolexamens. Tijdens het schoolexamen wordt getoetst of de leerling de doelen zoals ze zijn geformuleerd in het examenprogramma heeft behaald.

Een schoolexamen is een afsluitende (summatieve) toets, een deel van het onderwijs wordt hiermee afgesloten. Dit is iets anders dan een voortgangstoets (formatieve) toets waarmee vastgesteld wordt of de leerling de leerstof beheerst en op welke onderwerpen nog extra onderwijs nodig is. Schoolexamencijfers komen op de cijferlijst bij het diploma van de leerling te staan.

Een school bepaalt zelf uit hoeveel toetsen een schoolexamen bestaat. Dit kan er één zijn maar dit kunnen er ook meer zijn. In de regel maken niet alle toetsen die een leerling aflegt deel uit van het schoolexamen.

Moeten alle deeltaken en eindtermen opgenomen worden in het PTA?

Voor de keuzevakken geldt:

Ja, u moet alle deeltaken opnemen in het PTA, maar u hoeft niet alle eindtermen van een deeltaak expliciet te toetsen. Indien u afzonderlijke eindtermen expliciet toetst moet u deze opnemen in het PTA

Voor het profielvak geldt:

De profielmodules worden getoetst in het ce en mogelijk ook in het schoolexamen. Hierdoor is het niet nodig alle deeltaken en onderliggende eindtermen in het PTA op te nemen, maar maakt u een gerichte keuze wat u in het schoolexamen terug laat komen (naast het cspe).

Uitgangspunt voor zowel het se over het profiel als de keuzevakken is: alles wat u gaat toetsen in het se, staat verantwoord in het PTA. Een leerling moet niet voor verrassingen komen te staan.

Alle deeltaken (en onderliggende eindtermen) moet u wél aanbieden in uw onderwijsprogramma. U mag geen delen van een keuzevak of profielvak overslaan.

Moeten alle eindtermen uit een keuzevak of profielmodule getoetst worden in het schoolexamen?

Nee, niet alle eindtermen hoeven getoetst te worden. Er moet sprake zijn van een “dekkende toetsing” waarbij het gaat om de essentie van het examenprogramma. U maakt zelf een relevante, representatieve keuze hoe en welke eindtermen getoetst gaan worden.

Een relevante keuze betekent dat u toetst wat belangrijk is voor het keuzevak/ profielmodule.

Een representatieve keuze betekent dat u de juiste indicatie geeft aan de inhoud, het niveau en de complexiteit van het keuzevak / profielmodule.

Plan van Toetsing en Afsluiting

Schoolexamens wordt verantwoord in het Plan voor Toetsing en Afsluiting (PTA). In het PTA legt de school aan leerlingen, hun ouders en de onderwijsinspectie op vakniveau uit op welke wijze (onderdelen van) een beroepsgericht keuzevak wordt afgesloten.

In een PTA per vak staat:

- Welke eindtermen/doelen in de toets aan de orde komen;
- Het type toets: praktijk, theorie, combinatie;
- De wijze van toetsen: bijv. mondeling, schriftelijk, praktijkopdracht op school, praktijkopdracht in de praktijk;
- De periode waarin de toets wordt afgenomen;
- De wijze van herkansen;
- De beoordeling van de toets;
- De wegging van het cijfer in het eindcijfer van het keuzevak.

Een beroepsgericht keuzevak bestaat altijd uit een combinatie van praktische en theoretische doelen. Een keuzevak kan dan ook niet alleen met een theorietoets afgesloten worden.

Geadviseerd wordt in het PTA niet tot in detail te beschrijven over welke stof de toets gaat en wanneer hij afgenomen wordt.

Dus niet: *de toets gaat over blz. 31 tot en 42 van het boek en vindt plaats op maandag 6 maart tijdens het vierde uur.*

Hiermee legt een docent zich helemaal vast. Als er iets tussenkomt, waardoor er enige vertraging opgelopen wordt in het behandelen van de leerstof dan gaat de toets op maandag 6 maart over stof die nog niet behandeld is.

Een PTA gaat over de periode dat er toetsen afgenomen worden die meetellen voor het eindcijfer. Welke periode dat is besluit de school. Dat kan het 3^e en 4^e jaar zijn of alleen het 4^e jaar. Het PTA moet op 1 oktober van het examenjaar waarop het betrekking heeft ingediend zijn bij de onderwijsinspectie. Heeft het PTA betrekking op twee leerjaren dan is dat 1 oktober van leerjaar 3. Een een keer vastgesteld en ingediend PTA mag niet veranderd worden.

Schoolexamen - methodetoets

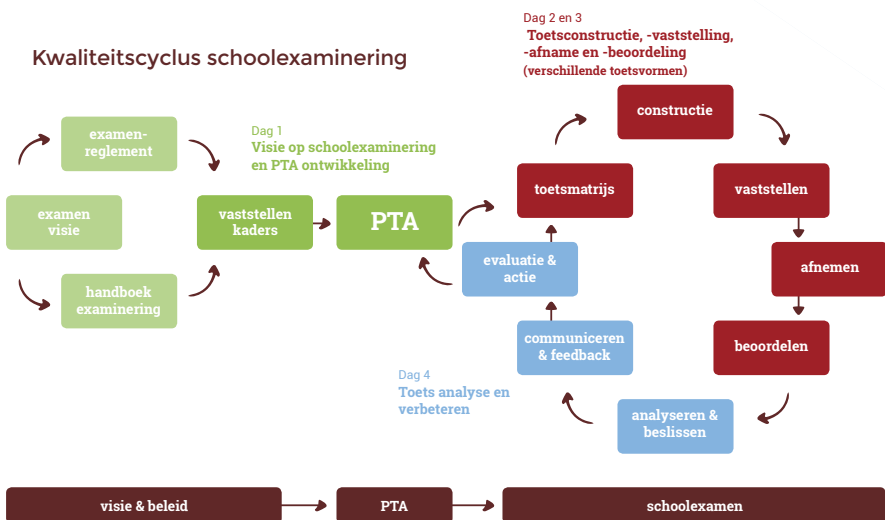
Een schoolexamen is iets anders dan een methodetoets. Veel methodes bevatten toetsen. Zij toetsen of een leerling de stof die in de methode aan de orde is geweest beheerst. De inhoud van de toetsing is vaak niet gelijk aan dat wat in een schoolexamen wordt getoetst. Een schoolexamen toetst of de stof die in het examenprogramma staat voor bijv. een beroepsgericht keuzevak door de leerling wordt beheerst. Methode en examenprogramma vallen niet automatisch samen. Vaak bevat een methode meer leerstof dan het examenprogramma, soms ook minder. Het is aan de docent (formeel het bevoegd gezag) te toetsen of een leerling de doelen die in het examenprogramma staan heeft bereikt.

In een PTA kan niet volstaan worden met het verwijzen naar een methode.

Dus niet: 'wij gebruiken methode x en die bevat af te nemen toetsen voor het schoolexamen. Van die toetsen maken wij gebruik'

In een PTA staan de doelen uit het examenprogramma en de wijze waarop die getoetst worden. Informatie over het PTA vindt u op www.platformsvmbo.nl/schoolexaminering. In bijlage 2 van deze brochure vindt u een stappenplan PTA. Op deze site staat de kwaliteitscyclus schoolexaminering. Als u toetsen samenstelt met behulp van deze kwaliteitscyclus dan ontwikkelt u kwalitatief goede toetsen.

Leergang schoolexaminering vmbo in vogelvlucht

Schoolexamen in de praktijk

Beroepsgerichte keuzevakken of onderdelen daarvan mogen in de beroepspraktijk afgesloten worden, bijvoorbeeld met een proeve van bekwaamheid. In het PTA moet dit duidelijk verwoord worden en voor de leerlingen mag dit praktijkexamen geen verassing zijn. Dat betekent dat de leerling ervaring moet hebben opgedaan met deze vorm van beoordelen in de praktijk. Een school kan een proeve van bekwaamheid samen met het mbo ontwikkelen, zodat de leerling al voorbereid wordt op deze voor het mbo gebruikelijke vorm van toetsen. Het schoolexamen is en blijft de verantwoordelijkheid van de school. De examinerator neemt het schoolexamen af en bepaalt het cijfer, eventueel in overleg met een medewerker van het bedrijf waar examen wordt gedaan óf het mbo.

Schoolexamen in leerjaar 2

Sommige scholen starten in leerjaar 1 of 2 met een beroepsgericht programma. Voorbeelden hiervan zijn de vakcolleges. Dat mag, maar examens (se én ce) kunnen pas afgelegd worden vanaf leerjaar 3². In leerjaar 2 kunnen leerlingen nog geen cijfers behalen die meetellen bij het bepalen van een eindcijfer dat op de cijferlijst bij het diploma komt. Het onderwijs in leerjaar 2 mag wel aan het begin van leerling 3 afgesloten worden met bijv. een proeve waarin de leerling laat zien dat hij wat hij in leerjaar 2 heeft geleerd nog beheerst. Deze proeve moet dan wel opgenomen zijn in het PTA.

32

Wij weten nog niet precies welke beroepsgerichte keuzevakken een leerling gaat kiezen. Hoe doen we dat met het PTA?

Geadviseerd wordt een PTA per beroepsgericht keuzevak te maken. Een leerling die een keuzevak kiest kan in het PTA zien op welke manier het betreffende keuzevak wordt afgesloten. Een PTA mag meer vakken bevatten dan een individuele leerling volgt. Van het PTA zijn alleen de beschrijvingen van de vakken die de leerling volgt voor hem relevant.

Mag je meer dan het verplichte aantal beroepsgerichte keuzevakken aanbieden? En tellen de cijfers behaald voor deze keuzevakken dan mee?

Ja, dat mag, er mogen meer dan het verplichte aantal beroepsgerichte keuzevakken worden aangeboden en geëxamineerd. In de uitslagbepaling (is de leerling geslaagd of gezakt) tellen alle eindcijfers (op een gewogen manier) mee. Voor deze weging wordt verwezen naar het hoofdstuk over de uitslagbepaling.

² In uitzonderlijke gevallen kunnen excellente leerlingen examens afleggen in leerjaar 2

Ik mag een profielvakmodule als beroepsgericht keuzevak aanbieden. Moet ik hetzelfde examen afnemen als in het cspe?

Nee, dat hoeft niet. U neemt voor een profielvakmodule, die u als beroepsgericht keuzevak aanbiedt, een schoolexamen af. Dit school-examen kunt u zelf samenstellen. U kunt daarbij andere accenten leggen dan in het cspe. U mag wel een deel van het cspe van een voorgaand jaar gebruiken als schoolexamen.

De eindtermen van de beroepsgerichte keuzevakken zijn vaak als vaardigheden geformuleerd. Betekent dit dat die keuzevakken alleen in de vorm van praktijktoetsen afgesloten kunnen worden?

Nee, de school bepaalt zelf welke toetsvorm gekozen wordt in het schoolexamen. De toetsing moet wel passen bij de te beoordelen eindtermen. Bij een praktische te beoordelen eindterm mag wel aanvullende theorie getoetst worden, maar een schoolexamen van een dergelijk keuzevak kan niet alleen uit een theorietoets bestaan.

Wij hebben op school gekozen voor zogenaamde talentlijnen of arrangementen. Deze bestaan uit drie vastgestelde beroepsgerichte keuzevakken en een vrij te kiezen keuzevak. De vastgestelde beroepsgerichte keuzevakken bieden we per talentlijn/arrangement, geïntegreerd, aan. Mogen we per talentlijn/arrangement één PTA maken en geïntegreerde toetsen gebruiken?

Ja, je mag beroepsgerichte keuzevakken geïntegreerd aanbieden en toetsen. Voor het PTA zijn er meerdere opties:

- U maakt voor elk keuzevak een PTA en zet in de kolom toetsvorm dat het een geïntegreerde toets betreft.
- U maakt een geïntegreerd PTA waarin u de keuzevakken geïntegreerd toetst.

U moet wel per keuzevak een cijfer op de cijferlijst van de leerling zetten. Voor de bepaling van de cijfers (tevens eindcijfers) per beroepsgericht keuzevak zijn er twee mogelijkheden:

- U splitst precies uit welk toetsonderdeel bij welk beroepsgericht keuzevak hoort en bepaald per keuzevak een cijfer (tevens eindcijfer).
- Een leerling krijgt voor elk beroepsgericht keuzevak apart het geïntegreerde cijfer.

Voor welke mogelijkheid u kiest maakt niet uit, als het voor de leerlingen maar duidelijk is en verwoord is in het PTA.

Een leerling bij ons op school heel zes beroepsgerichte keuzevakken gevolgd. Wanneer moet je als school bepalen welke beroepsgerichte keuzevakken van een leerling meetellen bij het bepalen van het cijfer voor het beroepsgerichte keuzevak?

Dat mag aan het eind van leerjaar 4 tot vlak voor het moment dat de se-cijfers aangeleverd moeten worden bij DUO. Alleen keuzevakken die meetellen kunnen ook op de cijferlijst van de leerling vermeld worden.

Is een school verplicht een herkansing aan te bieden voor beroepsgerichte keuzevakken?

Het bevoegd gezag van een school kan bepalen of een schoolexamen herkanst kan worden of niet. Dit kan uiteenlopen van geen enkele herkansing tot alle schoolexamens kunnen herkansen. Veel scholen kiezen voor een middenweg, bijv. één schoolexamen per keuzevak herkansen.

Onze TL-leerlingen volgen, in het kader van hun beroepsoriëntatie, twee beroepsgerichte keuzevakken. Mogen deze op de cijferlijst vermeld worden?

Ja, dat mag, maar de keuzevakken tellen niet mee bij de uitslagbepaling. Alleen als een leerling een volledig beroepsgericht programma heeft gevolgd (profielvak en keuzevakken) telt het combinatiecijfer mee bij de uitslagbepaling.

5. De laatste cspe's oude stijl en andere vragen

Ongeveer 20% van de scholen heeft besloten in augustus 2017 te starten met de profielen in het vmbo. Vierdejaars leerlingen van deze scholen sluiten aan het eind van het schooljaar 2017-2018 hun afdelingsprogramma af. Voor deze leerlingen is er nog gewoon een cspe oude stijl. Stel dat deze leerlingen zakken of dat ze ervoor kiezen een jaar terug te komen voor profielverbetering, dan kunnen deze leerlingen ook in 2019 nog deelnemen aan een cspe oude stijl. Voor hen is een bezemexamen beschikbaar. Na 2019 worden er geen cspe's oude stijl meer afgenomen.

Worden er in 2018 en 2019 bezemexamens afgenomen voor leerlingen die in 2017 zijn gezakt?

In 2018 worden er nog examens afgenomen voor alle programma's oude stijl. Die examens zijn de reguliere examens voor scholen die nog niet in 2016 maar in 2017 overstappen op de profielen en zijn bedoeld als bezemexamen voor de scholen die in 2016 zijn overgestapt maar in 2018 nog leerlingen hebben die volgens het oude programma zijn opgeleid.

Ook in 2019 zijn er nog bezemexamens beschikbaar van oude stijl cspe's.

Hebben dyslectische leerlingen in het vmbo recht op tijdverlening als ze deelnemen aan het cspe?

Ja, want het cspe is een centraal examen. Hier geldt de redelijkheid: de dyslectische leerling moet bijvoorbeeld wel meer tijd krijgen voor het lezen van instructies, maar niet voor bijvoorbeeld het bereiden van een maaltijd of het maken van een schakeling.

De context van de beroepsgerichte examens en de daarvoor vastgestelde tijdschema's maken dat er meestal voldoende tijd is voor dyslectische leerlingen. Of tijdverlening gewenst is hangt af van de taligheid van opdrachten en de taligheid van een profielvak. Bij de minitoetsen is tijdsverlening vaker gewenst. Bij praktische opdrachten, waarbij tijd een essentieel onderdeel is, is tijdverlening niet toegestaan. Zie voor meer informatie de brochure van CvTE <https://www.examenblad.nl/onderwerp/bijzondere-groepen-kandidaten-2017> of de brochure 'Kandidaten met een beperking' <https://www.examenblad.nl/onderwerp/kandidaten-met-een-beperking/>

6. Uitslagbepaling nieuwe beroepsgerichte programma's

Algemeen

Het centraal examen (ce) over het beroepsgerichte profielvak is in de vorm van een centraal schriftelijk en praktisch examen (cspe). Het behaalde cijfer voor het cspe telt mee voor de 5,5 norm. Dit is het gemiddelde van alle centrale examencijfers dat een leerling moet halen om te kunnen slagen.

Basis- en kaderberoepsgerichte leerweg

Het beroepsgerichte programma in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg bestaat uit de volgende vakken:

- het profielvak dat met een cspe wordt afgesloten. Een school mag besluiten over de stof van het profielvak ook een schoolexamen (se) af te nemen. Dit se moet afgesloten zijn vóór het cspe aanvangt.
- (minimaal) vier beroepsgerichte keuzevakken. Deze beroepsgerichte keuzevakken worden afgesloten met een schoolexamen (se).

Profielvak

Voor de bepaling van het eindcijfer voor het profielvak tellen de resultaten van het se (als de school dat afneemt) en het cspe elk voor 50% mee. Besluit een school geen se af te nemen dan is het cspe cijfer het eindcijfer.

Als de school besluit een schoolexamen over het profielvak af te nemen dan ziet de opbouw van het eindcijfer voor het profielvak er als volgt uit:

Het cijfer behaald voor het cspe telt één keer mee in het berekenen van het gemiddelde cijfer van de centrale examens. Dit gemiddelde van de cijfers behaald voor de centrale examens moet ten minste een 5.5 zijn.

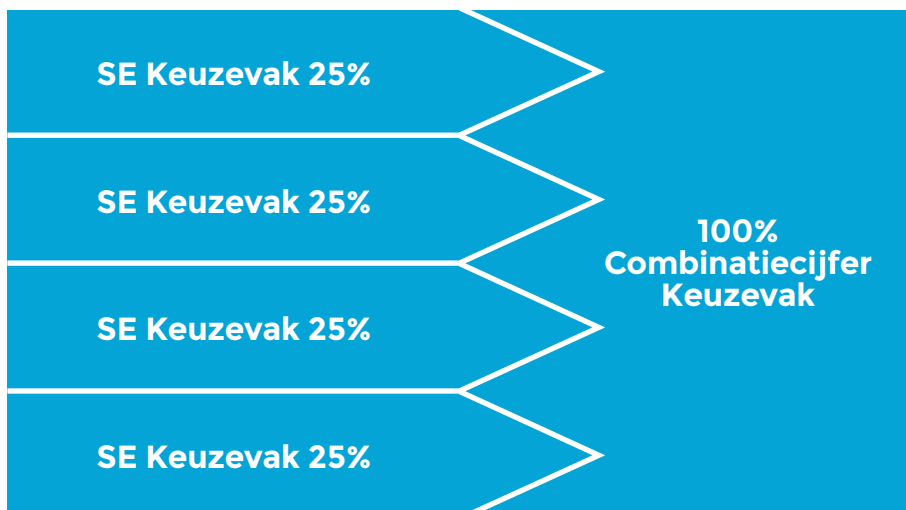
Beroepsgerichte keuzevakken

Elk beroepsgericht keuzevak wordt middels een schoolexamen (se) (conform het PTA) afgesloten. Dit levert per keuzevak een afgerond cijfer (tevens afgerond eindcijfer) se op.

Combinatiecijfer basisberoeps- en kaderberoepsgerichte leerwegen

Het gemiddelde van de eindcijfers se van ten minste vier beroepsgerichte keuzevakken vormt samen het combinatiecijfer dat als eindcijfer meetelt voor de uitslagbepaling.

De opbouw van het combinatiecijfer beroepsgerichte keuzevakken in een schema:

Meer beroepsgerichte keuzevakken in de berekening meenemen mag. Als daarvoor gekozen wordt, moeten de se-cijfers van alle keuzevakken opgeteld worden en gedeeld worden door het aantal keuzevakken. Alle beroepsgerichte keuzevakken die in de berekening worden meegenomen, worden met naam en se-cijfer (tevens eindcijfer) vermeld op de cijferlijst.

Uitslagbepaling basis- en kaderberoepsgerichte leerweg

Het eindcijfer voor het profielvak en het combinatiecijfer voor de beroepsgerichte keuzevakken tellen elk één keer mee in de uitslagbepaling met betrekking tot de vraag of een leerling met goede eindcijfers kan compenseren voor onvoldoendes. Zie het kader in de uitslagbepaling onder het kopje 'uitslagbepaling'.

Gemengde leerweg

Het beroepsgerichte programma in de gemengde leerweg bestaat uit de volgende vakken:

- het profielvak, bestaande uit twee aangewezen profielvakmodulen, dat met een cspe wordt afgesloten. Een school mag besluiten over de stof van het profielvak ook een schoolexamen (se) af te nemen. Dit se moet afgesloten zijn vóór het cspe aanvangt.
- (minimaal) twee beroepsgerichte keuzevakken, die elk enkel met een schoolexamen (se) worden afgesloten.

Vanwege de geringe omvang van het profielvak en ook het aantal verplichte beroepsgerichte keuzevakken in de gemengde leerweg, worden de eindcijfers voor de beroepsgerichte vakken gecombineerd tot één combinatiecijfer profiel beroepsgericht gemengde leerweg.

Profielvak

Voor de bepaling van het eindcijfer voor het profielvak tellen de resultaten van het schoolexamen (se) (als de school dat afneemt) en cspe elk voor 50% mee. Besluit een school geen schoolexamen af te nemen dan is het cspe cijfer het eindcijfer.

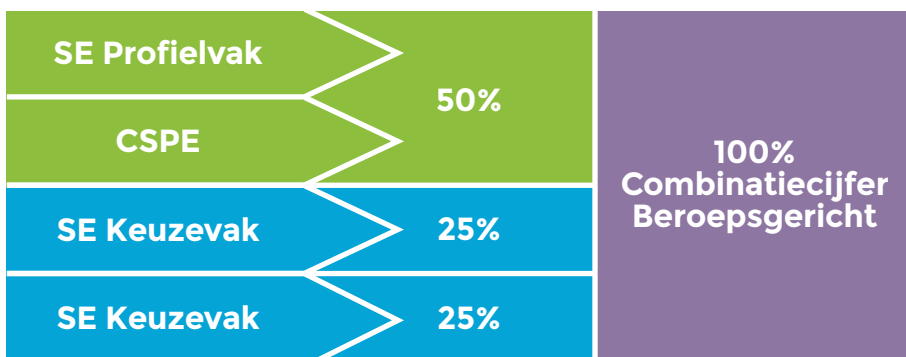
Beroepsgerichte keuzevakken

Elk beroepsgericht keuzevak wordt afgesloten middels een schoolexamen (se) (conform het PTA). Dit levert per keuzevak een eindcijfer op.

Combinatiecijfer gemengde leerweg

Voor de bepaling van het combinatiecijfer voor het beroepsgericht programma (profielvak + twee beroepsgerichte keuzevakken) in de gemengde leerweg telt het eindcijfer van het profielvak net zo vaak mee als het aantal eindcijfers van de beroepsgerichte keuzevakken.

De opbouw van het combinatiecijfer beroepsgericht programma in schema:

Meer beroepsgerichte keuzevakken in de berekening meenemen mag. Alle gevolgde keuzevakken staan met naam en behaald se-cijfer (tevens eindcijfer) op de cijferlijst bij het diploma. Bij de uitslagbepaling telt het eindcijfer van het profielvak net zo vaak mee als het aantal eindcijfers van de beroepsgerichte keuzevakken en wordt het eindcijfer gedeeld door het totaal aantal opgetelde cijfers. (zie ook uitslagbepaling 2017-2018).

Het cijfer behaald voor het cspe telt één keer mee in het berekenen van het gemiddeld over de centrale examens. Dit gemiddelde moet ten minste een 5,5 zijn.

Rekenvoorbeelden

Voorbeeld basis- en kaderberoepsgerichte leerweg

Cijfer se profielvak: 7,1

Cijfer cspe: 6,7

	Cijfer se	Cijfer cspe	Eindcijfer
Profielvak	7,1 (50%)	6,7 (50%)	$7,1 + 6,7 = 13,8$ $13,8/2 = 6,9 > 7$

Eindcijfer SE keuzevak 1: 6

Eindcijfer SE keuzevak 2: 6

Eindcijfer SE keuzevak 3: 7

Eindcijfer SE keuzevak 4: 7

	Weging combinatie se	cspe	Berekening combinatiecijfer	Combinatiecijfer
Keuzevak 1*	6 (25%)	n.v.t.	$6 + 6 + 7 + 7 = 26$ $26/4 = 6,5$	7
Keuzevak 2*	6 (25%)	n.v.t.		
Keuzevak 3*	7 (25%)	n.v.t.		
Keuzevak 4*	7 (25%)	n.v.t.		
Keuzevak 5	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Voorbeeld gemengde leerweg

Cijfer se profielvak: 7,1

Cijfer cspe: 6,5

Eindcijfer se keuzevak 1: 6

Eindcijfer se keuzevak 2: 6

	Weging cijfer se	Weging cspe	Eindcijfer	Berekening combinatiecijfer	Combinatiecijfer
Profielvak	7,1 (50%)	6,5 (50%)	$7,1 + 6,5 = 13,6$ $13,6/2 = 6,8 > 7$	$7 + 7 + 6 + 6 = 26$ $26/4 = 6,5$	7
Keuzevak 1*	6	n.v.t.	6		
Keuzevak 2*	6	n.v.t.	6		
Keuzevak 3	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Uitslagbepaling vmbo, alle profielen en leerwegen, schooljaar 2017-2018³

Je bent geslaagd als:

- je cijfers voor je centraal examen (ce) èn (in basis, kader en gemengd) het centraal schriftelijk en praktisch examen (cspe) gemiddeld voldoende (5,5 of hoger) zijn; en
- je de rekentoets hebt afgelegd (er wordt nog besloten of de rekentoets meetelt in de uitslagbepaling mei 2018); en
- je eindcijfer voor Nederlands afgerond een 5 of hoger is; en
- al je eindcijfers (en dus ook je combinatiecijfer) een 6 of hoger zijn; **òf**
- je één 5 èn voor de rest alleen 6-en hebt; **òf**
- je één 4 èn voor de rest alleen 6-en en één 7 hebt; **òf**
- je 2x een 5 èn voor de rest 6-en en één 7 hebt; en
- je een 'voldoende' of 'goed' voor lichamelijke opvoeding en kunstvakken I hebt; en
- je een 'voldoende' of 'goed' voor het profielwerkstuk (gemengd en theoretisch) hebt; en
- je een loopbaan-dossier hebt gemaakt volgens het PTA van je school.

Let op:

- *Met een eindcijfer drie of lager ben je sowieso gezakt.*
- *Het loopbaan-dossier zie je niet terug op je cijferlijst.*
- *Binnen het kader hierboven tellen de afzonderlijke eindcijfers voor de beroepsgerichte keuzevakken (en in de gemengde leerweg het profielvak) niet mee, maar telt in plaats daarvan het combinatiecijfer als één eindcijfer.*

³ Uit de folder die voor leerlingen beschikbaar is

Heb je een leerwerktraject gevolgd?

Je bent geslaagd als:

- je eindcijfer voor Nederlands een 6 of hoger is; en
- je de rekentoets hebt afgelegd (er wordt nog besloten of de rekentoets meetelt in de uitslagbepaling mei 2018); en
- je eindcijfer voor je profielvak een 6 of hoger is; en
- je combinatiecijfer voor de beroepsgerichte keuzevakken een 6 of hoger is.

Hoe bereken je je eindcijfers?

Stel: je hebt voor Nederlands een 5,3 voor je schoolexamen (se) en een 7,4 voor je ce. Je berekent dan het gemiddelde van deze cijfers:

1. Je telt de cijfers op: $5,3 + 7,4 = 12,7$.
2. Je deelt 12,7 door 2.
3. Je hebt dan een gemiddeld eindcijfer van 6,35.
4. Dit eindcijfer rond je naar beneden af. Je hebt dus voor Nederlands een eindcijfer 6.

Let op: voor *lichamelijke opvoeding, maatschappijleer, kunstvakken I en het profielwerkstuk (gemengd/theoretisch)* heb je geen ce gedaan. Het cijfer/de waardering voor je se is ook je eindcijfer/eindwaardering.

Hoe bereken je je combinatiecijfer?

Je hebt in de basis/kader 4 beroepsgerichte keuzevakken gevolgd.

Voor deze vakken heb je een eindcijfer (= afgerond cijfer) gekregen.

Stel, dit zijn je cijfers: 7, 6, 5 en 8. Dan bereken je je combinatiecijfer als volgt:

1. Je telt de cijfers op, dus: $7 + 6 + 5 + 8 = 26$.
2. Je deelt dit getal door 4, dus: $26 : 4 = 6,5$.
3. Je rondt dit getal naar boven af. Je hebt dan het combinatiecijfer 7.

Let op: als je meer vakken hebt gevolgd – laten we zeggen 5 – dan tel je ook 5 cijfers op en deel je de uitkomst door 5.

Let op: in de gemengde leerweg telt het eindcijfer profielvak óók mee in het combinatiecijfer. Je hebt in de gemengde leerweg 2 beroepsgerichte keuzevakken gevolgd. Stel, dit zijn je cijfers: 7 en 8. Je hebt ook een eindcijfer voor je profielvak: een 6. Dan bereken je je combinatiecijfer als volgt:

1. Je telt de cijfers op, maar het eindcijfer voor het profielvak tel je 2 x mee: dus: $7 + 8 + 6 + 6 = 27$.
2. Je deelt dit getal door 4, dus: $27 : 4 = 6,75$.
3. Je rondt dit getal naar boven af. Je hebt het combinatiecijfer 7.

Let op: Stel je hebt nog een keuzevak gevolgd en een cijfer 8 behaald. Dan telt dit cijfer ook mee. Het profielvak telt dan 3 x mee. En je deelt de uitkomst door 6.

Cum Laude

Basis- en kaderberoepsgerichte leerweg: Je bent cum laude geslaagd als het gemiddelde van je eindcijfers voor het profielvak, de twee algemene vakken in het profieldeel en het combinatiecijfer een 8,0 of hoger is. De rekentoets telt vooralsnog niet mee. Geen van de eindcijfers die bij de uitslagbepaling betrokken zijn mag lager dan een 6 zijn.

Gemengde en theoretische leerweg: Je bent cum laude geslaagd als het gemiddelde van je eindcijfers voor Nederlands, Engels, maatschappijleer, de twee algemene vakken in het profieldeel en het vak met het hoogste eindcijfer in het vrije deel (voor de gemengde leerweg kan dat ook het combinatiecijfer zijn) een 8,0 of hoger is. De rekentoets telt vooralsnog niet mee. Geen van de eindcijfers die bij de uitslagbepaling betrokken zijn mag lager dan een 6 zijn.

Examenprotocol Centraal examen beroepsgericht programma

Protocollen cspe 2017

Protocollen en richtlijnen geheimhouding cspe's 2017

Bij het Centraal Schriftelijk en Praktisch Examen (cspe) worden vaktheorie en praktijk geïntegreerd geëxamineerd. Scholen hebben, organisatorisch gezien, een behoorlijke mate van ruimte en vrijheid bij de afname en de beoordeling van deze centrale examens. Zo kunnen scholen, binnen een van overheidswege vastgestelde periode, zelf bepalen wanneer afname van het cspe plaatsvindt. Deze flexibiliteit voor scholen betekent tegelijkertijd een toename van het beroep dat gedaan wordt op geheimhouding.

Ook het feit, dat de examinatoren en de systeembeheerder verschillende voorbereidende handelingen met de examendocumenten van het cspe dienen te verrichten en de examinatoren kandidaten voorafgaand aan het examen bepaalde inhoudelijke informatie moeten verstrekken, maakt dat de geheimhouding van cspe's nadrukkelijk aandacht vraagt.

De minitoetsen worden vanaf 2016 uitsluitend afgenomen in Facet. Zie ook de septembermededeling. De examensecretaris ontvangt van DUO/Facet bericht zodra de minitoetsen in Facet beschikbaar zijn. De Instructie voor de Examinator bevat richtlijnen voor onder meer geheimhouding, voorbereiding, afname, examentijd, beoordeling en herkansing van de praktijkexamens.

Van minitoetsen zijn vanaf eind september 2016 enkele varianten beschikbaar in de voor iedereen toegankelijke oefenomgeving van DUO/Facet (<http://oefenen.facet.onl>). Ten behoeve van de Proef op de Som worden daarnaast uiterlijk in februari 2017 voorbeeld-minitoetsen als package in Facet beschikbaar gesteld. Het gaat daarbij per cspe om een tweetal varianten van iedere minitoets. Tevens staan van de examenjaren 2014 en 2015 nog minitoetsen in pdf-vorm op de website van Cito als onderdeel van de examen-documenten van de cspe's uit deze examenjaren. De profielvak-cspe's vanaf 2016 worden na afloop van de afnameperiode ook op examenblad.nl gepubliceerd. De cspe's oude stijl 2014 t/m 2016 zijn beschikbaar op de website van Cito. De profielvak-cspe's 2015 zijn eveneens alleen nog gepubliceerd op de website van Cito

Voor de examinerator profielvakken staat op Examenblad een document met daarin richtlijnen en aandachtspunten bij de geheimhouding, de voorbereiding, de afname en de herkansing van het cspe. De paragrafen 1 tot

en met 5 bevatten algemene informatie, die ook van toepassing is op cspe's van andere vakken. Vakspecifieke informatie treft u aan in de overige paragrafen. De mededelingen over de cspe's van 2017 (Septembermededeling op www.examenblad.nl) bevatten nadere informatie over dit cspe.

Ten behoeve van de geheimhouding en een zorgvuldige voorbereiding en afname van cspe's kunnen scholen gebruik maken van onderstaand protocol.

Geheimhouding is bij de centrale examens essentieel. Deze protocollen dienen ter ondersteuning om de geheimhouding te garanderen.

De geheimhouding bij papieren centrale examens is formeel strak geregeld.

Op Examenblad vindt u nadere informatie over de aanlevering van de examens.

Grondgedachte

Grondgedachten bij deze protocollen zijn

- Als iets vooraf moet worden geopend, geïnstalleerd of klaargezet, dan gebeurt dat niet eerder dan nodig is, maar wel zó tijdig dat de noodzakelijke werkzaamheden in alle rust kunnen worden verricht en te allen tijde onder supervisie van de directeur.
- Als iets vooraf moet worden geopend, geïnstalleerd of anderszins moet worden voorbereid, dan gebeurt dat in een ruimte waar geen leerlingen aanwezig zijn.
- Als voorafgaand aan het examen door kandidaten voorbereidingen moeten worden getroffen (zoals het verzamelen respectievelijk klaarzetten van materiaal bij cspe's) dan gebeurt dit onder supervisie van de directeur.
- Een goede registratie van handelingen (in een logboek) is van belang. Dat bevordert de noodzakelijke zorgvuldigheid en kan goede diensten bewijzen als achteraf onregelmatigheden worden verondersteld.
- Waar dat praktisch haalbaar is, worden handelingen door twee personen verricht. Dat beschermt degenen die inzage in de geheime documenten krijgen tegen zichzelf, maar vooral ook tegen eventuele vermoedens van onzorgvuldigheid bij derden.

Het verdient aanbeveling om de gemaakte afspraken in het kader van geheimhouding tussen bevoegd gezag en medewerkers schriftelijk vast te leggen en door beide partijen te laten ondertekenen.

Regelgeving

Eindexamenbesluit VO Artikel 40 Regels omtrent het centraal examen

Handelwijze bij ontvangst examendocumenten

- De directeur houdt vanaf de ontvangst van de examendocumenten tot en

met de afronding van de examenperiode een logboek bij. Hierin worden alle verrichte handelingen, alsmede de personen die erbij betrokken zijn, vermeld.

- Na controle van de examendocumenten tekenen de examensecretaris, de systeembeheerder en de examinatoren in het logboek voor ontvangst en geheimhouding van de examendocumenten.
- Alle examendocumenten worden onmiddellijk na ontvangst op een veilige plaats op school opgeborgen en bewaard.

Handelwijze bij voorbereiding cspe

Bij de voorbereiding op het examen geldt de volgende handelwijze.

Informatie over het examen

- De school stelt de kandidaten ruimschoots voor de examenafname in kennis van de datum, de begin- en eindtijd en de plaats van de examenafname.
- De examiner informeert de kandidaten over de gang van zaken tijdens het examen en over de wijze van beoordeling.
- De examiner informeert de kandidaten over de inhoud van het examen, conform de richtlijnen die hierover door College voor Toetsen en Examens (CvTE) verstrekt worden.

Profielvak-cspe's

- Voor de afzonderlijke profielvak cspe's zijn naast het papieren examen-document 'instructie voor de kandidaat' vakspecifieke introductiefilmpjes gemaakt. Ook deze filmpjes hebben de status van een examendocument. In de Instructie voor de Examiner van de betreffende profielvakken is aangegeven hoe hier mee omgegaan dient te worden. Daarnaast is er via Cito een algemene film 'instructie voor de kandidaat' het gehele jaar door te bekijken. Deze is ook te benaderen via de aparte webpagina Schriftelijke en praktische examens vmbo van Cito.
- De examiner mag vijf werkdagen voorafgaand aan de start van de afname van het cspe de examendocumenten (zending B kandidaat exemplaren) gebruiken om zich voor te bereiden op de afname en beoordeling van het cspe.

Installeren digitale bestanden cspe

De digitale bestanden van het cspe worden in maart op dvd aan de school toegezonden. De dvd's bevatten de digitale bestanden voor praktische opdrachten, die onderdeel zijn van het cspe. Minitoetsen worden in Facet afgenomen.

Algemene richtlijnen installeren digitale bestanden cspe's

- De directeur draagt er zorg voor dat de examensecretaris, de systeem-

beheerder en de examinatoren in het logboek tekenen voor geheimhouding van de informatie in de digitale bestanden.

- De installatie van digitale bestanden van het cspe wordt uitgevoerd in een ruimte waar geen leerlingen aanwezig zijn.
- De directeur opent in aanwezigheid van minimaal één medewerker de envelop en neemt de dvd uit.
- De directeur en de medewerker van de school gaan na of de dvd de relevante informatie op een hanteerbare wijze bevat.

Protocol installeren digitale bestanden praktische opdrachten per cspe

- De directeur draagt er zorg voor dat digitale bestanden die nodig zijn voor de praktische opdrachten voor alle kandidaten beschikbaar zijn op USB-sticks of een veilige plaats op de centrale server.
- De directeur draagt er zorg voor dat op de USB-stick de naam van de kandidaat en het kandidaatnummer worden vermeld.
- De directeur en de medewerker doen de installatie dvd met eventuele kopieën voor de kandidaten in de envelop. De envelop wordt door de directeur verzegeld en op de envelop wordt het aantal USB-sticks vermeld.
- De directeur en de medewerker controleren of er geen kopieën van de dvd of het daarop bestaande bestand zijn achtergebleven op de computer.
- De directeur draagt er zorg voor dat kandidaten of derden geen toegang hebben tot de gegevens die voorafgaand en tijdens het centraal examen niet toegankelijk mogen zijn.
- De directeur draagt er zorg voor dat, wanneer sprake is van meerdere zittingen, na afloop van iedere zitting de USB-stick van de kandidaten ingenomen en veilig opgeborgen wordt en dat de toegang tot bestanden op de server buiten de afnamemomenten geblokkeerd is.

Handelwijze voorafgaand aan de afname

De directeur gaat na of de examinatoren de afname en de daarop volgende beoordeling van het cspe in afstemming met elkaar, met de examensecretaris en de systeembeheerder tijdig en nauwgezet hebben voorbereid conform de door CvTE gegeven richtlijnen.

Dit betekent dat

- er tijdig is voorzien in een rooster voor afname;
- kandidaten tijdig en volledig geïnformeerd zijn over datum, tijd en plaats van de examenafname van elke zitting;
- kandidaten tijdig en correct geïnformeerd zijn over de gang van zaken tijdens het examen en over de wijze van beoordeling;
- er afspraken gemaakt zijn met personen die een rol moeten spelen bij specifieke praktische opdrachten als verkoopgesprekken, telefoongesprekken en klantgesprekken;
- er voor elke zitting afname cspe een proces-verbaal afname cspe beschikbaar is, waarop ook is aangegeven hoe met de richtlijnen

examentijd cspe moet worden omgegaan;

- op het proces-verbaal vermeld kan worden (onder vermelding van de reden) wanneer van de richttijden wordt afgeweken (zie september-mededelingen III.4.3. richtlijnen examentijd cspe);
- vastgelegd is (voor de cspe's waarvoor dit geldt) hoe de tijdwaarneming bij opdrachten waarop de toegestane tijd per kandidaat moet worden bijgehouden, is geregeld (zie septembermededelingen III.4.3. richtlijnen examentijd cspe);
- er voorzieningen zijn getroffen voor een optimale waarborg van de geheimhouding gedurende de afnameperiode, specifiek inzake de ICT opdrachten.

De directeur draagt er zorg voor dat

- voor aanvang van iedere zitting gecontroleerd wordt of per kandidaat alle benodigde opgaven, digitale bestanden, materialen, grondstoffen, gereedschappen en/of hulpmiddelen aanwezig zijn;
- voor aanvang van iedere zitting gecontroleerd wordt of de werkplekken per kandidaat zo ingericht zijn dat elke kandidaat, mede gelet op de aard en inhoud van de opgaven, individueel kan werken;
- voor aanvang van iedere zitting van een praktijkexamen gecontroleerd wordt of de correctievoorschriften voor de examinatoren aanwezig zijn;
- voor aanvang van iedere zitting van een praktijkopdracht, waarbij kandidaten digitale opdrachten moeten uitvoeren, gecontroleerd wordt of één of meerdere printers beschikbaar zijn waarmee kandidaten een afdruk kunnen maken van opdrachten die door hen moeten worden ingeleverd;
- de betrokken examinatoren goed voorbereid zijn op de afname van het cspe en de beoordeling ervan en voorafgaand daartoe het cspe waarvan zij examineren zijn, zelf hebben bestudeerd.

Handelwijze bij afname

De directeur draagt er zorg voor dat

- bij iedere zitting een overzichtslijst met kandidaten aanwezig is;
- examinatoren bij iedere zitting controleren op aanwezigheid;
- de opdrachten in de aangegeven volgorde gemaakt worden;
Om organisatorische redenen kan eventueel van de aangegeven volgorde worden afgeweken. N.B. Voor de profielvakken geldt het volgende: Onderdelen (aangeduid met de hoofdletters A, B, C, D, E) van een profielvak-cspe kunnen in willekeurige volgorde afgenomen. Binnen een onderdeel moeten de opdrachten in de aangegeven volgorde worden afgenomen. Bij het toetsen van gespreks- en presentatievaardigheden (bijv. een klantgesprek) opgenomen in een onderdeel, kan een school om de organisatielast te beperken besluiten hiervan af te wijken. In voorkomende situaties wordt dit vermeld in de Instructie voor de Examinator bij het betreffende onderdeel
- er een eenduidige startsituatie is bij het maken van het cspe voor alle kandidaten van hetzelfde cspe;

- op de overzichtslijst met kandidaten aangetekend wordt;
- op welk moment de kandidaat zijn (deel)opdracht inlevert;
- wanneer de richttijd van het examen wordt overschreden en welke reden hiervoor is;

Uitgangspunt is dat de richttijden gevolgd worden. De school bepaalt hoe de richttijden tijdens het cspe gehanteerd worden, rekening houdend met de specifieke schoolsituatie. Binnen één school dienen de afname condities voor alle kandidaten gelijk te zijn. Afwijkingen van de richttijden worden in het proces verbaal van de afname van het cspe vermeld.

- alle tijdens de zitting uitgereikte examendocumenten en/of USB sticks door de kandidaat zijn ingeleverd;
- van digitale opdrachten bij praktijkopdrachten door de kandidaat een afdruk op papier is ingeleverd;
- geen hulp aan kandidaten wordt geboden, tenzij anders vermeld in het vakspecifieke deel van deze instructie of in het correctievoorschrift;
- gemaakte examenproducten niet openbaar worden gemaakt voordat de landelijke examenperiode is afgelopen (eind tweede tijdvak);
- eventuele foto- of filmopnamen van de afname van het cspe en/of de producten van het cspe alleen gemaakt worden door een aangewezen examenfunctionaris en dat deze eventueel gemaakte opnamen pas toegankelijk worden gemaakt na afloop van de landelijke examenperiode (kandidaten mogen geen opnamen maken tenzij een opname een onderdeel is van de praktische opdracht).

Handelwijze bij herkansing cspe

Herkansing van het cspe door een kandidaat vindt pas plaats nadat het gehele cspe door de kandidaat is afgelegd en beoordeeld is door de examinator. Voor leerlingen in de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg is het mogelijk om de herkansing voor de startdatum tweede tijdvak centrale examinering te laten plaatsvinden. Een kandidaat kan het gehele cspe of één of meerdere onderdelen (A, B, C, enz.) daarvan herkansen. Tijdens een eventuele herkansing demonstreert een kandidaat zijn kennis en vaardigheden door (dezelfde) praktische opdrachten van het cspe opnieuw uit te voeren. Bevat een onderdeel een minitoets-opdracht, dan wordt deze opdracht in de herkansing middels een andere variant van de minitoets herkanst. Voor wat betreft het herkansen, geldt artikel 51 van het Eindexamenbesluit.

Punt van aandacht is dat de procedure voor herkansen van het cspe bij de gl afwijkt van de procedure voor herkansen bij bb en kb.

Voor bb en kb geldt dat kandidaten het cspe kunnen herkansen en daarnaast het centraal examen van één algemeen vak.

Gl kandidaten mogen slechts één centraal examen herkansen. Dus ofwel het cspe ofwel het centraal examen van een algemeen vak. Een gl kandidaat zal dus pas een besluit kunnen nemen over welk vak hij gaat herkansen nadat de uitslag van het centraal examen eerste tijdvak bekend is.

Richtlijnen herkansing cspe

De directeur

- ziet erop toe dat de kandidaat in de herkansing een andere variant van de minitoets maakt dan tijdens de eerste afname;
- van de onderdelen van het cspe, waarvan meer varianten voorhanden zijn, maakt de kandidaat eveneens een andere variant dan tijdens de eerste afname;
- van de onderdelen, die in de herkansing worden afgelegd, komen alle scores in de plaats van de scores die de kandidaat tijdens de eerste afname heeft behaald. Wat niet mag, is dat per onderdeel de hoogste score wordt genomen.
- Van de onderdelen die niet worden herkanst, blijft de score staan;
- legt in overleg met de kandidaat, diens ouders of wettelijke vertegenwoordigers de keuze van de te herkansen onderdelen vast in een schriftelijke overeenkomst.

Protocol verhinderings cspe's 2017

In het Eindexamenbesluit wordt gesproken over verhinderings met geldige reden en verhinderings zonder geldige reden. De directeur stelt vast of er sprake is van verhinderings met geldige reden of verhinderings zonder geldige reden. De directeur zou onder meer als verhinderings met geldige reden kunnen beschouwen:

- ziekte die de kandidaat schriftelijk kan (laten) verantwoorden;
- verhinderings wegens 'een bijzondere van zijn wil onafhankelijke omstandigheid', ter bepaling door de directeur.

De vaststelling door de directeur of er sprake is van verhinderings met geldige reden of verhinderings zonder geldige reden is bepalend voor de consequenties voor de kandidaat. Het Eindexamenbesluit is daar heel duidelijk in.

Bij een verhinderings zonder geldige reden kan de directeur maatregelen nemen conform het examenreglement van de school.

Regelgeving

Eindexamenbesluit artikel 5 Onregelmatigheden

Eindexamenbesluit artikel 45 Verhinderings centraal examen

Inhalen cspe's

Voor het inhalen van cspe's geldt een andere situatie dan voor het inhalen van papieren centrale examens op een vast tijdstip. Bij de cspe's is, in tegenstelling tot bij papieren examens, geen sprake van een eerste en tweede tijdvak.

Bij de cspe's regelt de school het moment van inhalen zelf. Anders dan bij papieren centrale examens kan een legitieme absentie dus eenvoudig en zonder aantasting van de herkansingsmogelijkheid worden gerepareerd. Als een leerling met een legitieme reden verhinderd is bij een digitaal examen of een cspe, ligt de beslissing over wanneer de leerling het examen alsnog kan afleggen bij het bevoegd gezag. In dit geval is er geen sprake van een herkansing! Over de procedure die de school hanteert, dient een bepaling in het examenreglement te zijn opgenomen.

Kandidaten die het eindexamen in de door College voor Toetsen en Examens (CvTE) aangewezen examenperiode voor de cspe's nog niet hebben afgerond, zijn aangewezen op de examenperiode in augustus (derde tijdvak). Het derde tijdvak wordt afgenomen onder verantwoordelijkheid van de commissie Staatsexamens VO van CvTE. In de praktijk zorgt de school zelf voor de afname.

Handelwijze bij verhindering

- De directeur ziet erop toe dat er tussen de school en de kandidaat en/of de ouders/verzorgers (bij voorkeur voorafgaand aan de feitelijke verhindering) adequaat is gecommuniceerd over de verhindering.
- De directeur maakt op het proces-verbaal melding van de verhindering.
- De directeur hoort de kandidaat en/of de ouders/verzorgers.
- De directeur stelt vast of de genoemde reden een al dan niet geldige reden is voor verhindering.

Verhinderung met geldige reden

- De directeur informeert de kandidaat en/of de ouders/verzorgers over de consequentie (het alsnog afleggen van een examenonderdeel in het volgende tijdvak) van de verhindering.

Als een leerling niet aan (een onderdeel van) het cspe is begonnen (er is niets geopend of gesloten) hoeft geen ongeldigverklaring aangevraagd te worden maar kunnen scholen zelf een nieuwe afname plannen. Een ongeldigverklaring geldt alleen op het moment dat een kandidaat met een afname (van een onderdeel) van een cspe is gestart, maar die vervolgens niet afgemaakt heeft. Indien tot dit onderdeel ook een minitoets behoort en deze wel ingepland is, maar niet gemaakt, moet via het "Formulier ongeldigverklaring digitale centrale examens en toetsen" dat via de Maartmededelingen te downloaden is een ongeldigverklaring voor de minitoets worden aangevraagd. Het formulier is via de Maartmededelingen te downloaden.

Verhinderung zonder geldige reden

- De directeur besluit welke maatregel(en) genoemd in artikel 5 lid 2 van het Eindexamenbesluit genomen wordt (worden). De maatregel moet in verhouding zijn tot de onregelmatigheid.
- De directeur informeert de kandidaat en/of de ouders/verzorgers schriftelijk over de genomen maatregelen en de consequenties hiervan voor de verdere afronding van het examen.

Protocol ziek worden bij cspe 2017

Het feit dat de school beschikt over diverse varianten van een digitaal examen, minitoetsen en praktijkopdrachten, maakt het mogelijk dat de school het moment van inhalen voor een leerling, die ziek wordt, zelf regelt. De beslissing over wanneer de leerling kan inhalen ligt bij het bevoegd gezag.

De procedure die de school hanteert dient opgenomen te zijn in het examenreglement.

Protocol te laat komen bij cspe 2017

Voor het inhalen van cspe's geldt een andere situatie dan voor het inhalen van papieren centrale examens. Het feit dat er diverse varianten van de minitoetsen van een cspe beschikbaar zijn, maakt het mogelijk dat de school het moment van inhalen zelf regelt. Anders dan bij papieren centrale examens kan een legitieme absentie dus eenvoudig en zonder aantasting van de herkansingsmogelijkheid worden gerepareerd. Als een leerling met een legitieme reden te laat komt bij een cspe, ligt de beslissing over het moment van inhalen bij het bevoegd gezag. Over de procedure die de school hanteert dient een bepaling in het examenreglement te zijn opgenomen.

De beslissing over wanneer de leerling kan inhalen ligt bij het bevoegd gezag.

Protocol fraude bij cspe 2017

In het eindexamenbesluit komt de term fraude niet voor. De wetgever gebruikt de veelomvattende term onregelmatigheid. Het plegen van fraude valt hieronder. Fraude die niet in relatie staat tot het centraal examen valt buiten dit kader. Een kandidaat die zich schuldig maakt aan een vergrijp dat niets te maken heeft met het centraal examen kan daardoor niet uitgesloten worden van deelname aan het examen.

Het is van groot belang dat elke school in het examenreglement regels opneemt die fraude moeten voorkomen (grenzen stellen). Indien er sprake is van verdenking van fraude bij een onderdeel van het examen, worden formele

kaders in acht genomen ter bescherming van de belangen van betrokken personen en het waarborgen van de kwaliteit van het examen.

Zie ook bij Examenblad: onregelmatigheden

Vormen van fraude

Enkele voorbeelden van fraude door een kandidaat zijn

- (delen van) het examenwerk niet inleveren en beweren het wel ingeleverd te hebben;
- examenwerk van een ander inleveren;
- gebruik maken van ongeoorloofde hulpmiddelen bijvoorbeeld een mobiele telefoon;
- tijdens een examen afkijken of overleggen met anderen;
- tijdens een examen gelegenheid geven tot afkijken;
- aanwijzingen krijgen/geven bij toiletbezoek;
- digitaal verspreiden van examenmateriaal tijdens de examenperiode.

Protocol fraude bij cspe

- Indien een toezichthouder waarneemt dat een kandidaat zich schuldig maakt aan een frauduleuze handeling/onregelmatigheid stelt hij de betreffende kandidaat hier onmiddellijk van in kennis.
- De kandidaat wordt – als het enigszins mogelijk is – in staat gesteld om het werk af te maken. Dit om beroepsprocedures niet in de weg te staan.
- De toezichthouder maakt van het geconstateerde melding op het proces verbaal.
- Uiterlijk direct na afloop van het examen wordt de directeur/het bevoegd gezag van het voorval mondeling en schriftelijk in kennis gesteld. De directeur stelt een onderzoek in, waarbij de verschillende betrokkenen worden gehoord.
- Nadat het onderzoek is afgesloten, neemt de directeur een beslissing.
- De kandidaat en, bij minderjarigheid diens ouders, wordt schriftelijk van de beslissing van de directeur in kennis gesteld. De kandidaat wordt vanzelfsprekend gewezen op de beroepsmogelijkheid.
- De directeur stelt tevens de inspectie op de hoogte van zijn beslissing.

Protocol omgaan met digitale minitoetsen cspe 2017

De minitoetsen worden vanaf 2016 uitsluitend afgenomen in Facet.

Zie ook de septembermededeling.

Hieronder zijn verwijzingen opgenomen naar documenten op de site van Examenblad met instructies voor de examinator.

Minitoetsen verklankbaar

Bij dyslectische kandidaten geeft u in Facet aan dat deze recht hebben op verklanking. Deze kandidaten krijgen dan de beschikking over verklankingssoftware. De verklankte versie moet gezien worden als een hulpmiddel voor kandidaten, die hier baat bij hebben.

Publicatie minitoetsen

Van de minitoetsen zijn voorbeeldoefenopgaven beschikbaar in de oefen-omgeving van Facet: <http://oefenen.facet.onl/facet/pages/oefen/start/>. Tevens zijn ter voorbereiding op de afname in de besloten omgeving enkele varianten van voorgaande jaren beschikbaar.

Inname minitoetsen

- De directeur ziet er op toe dat de kandidaat de minitoetsen heeft afgesloten.
- De directeur ziet er op toe dat in het geval zich technische problemen voordoen tijdens de afname, de minitoets niet voortijdig wordt afgesloten, maar eerst contact opgenomen wordt met de Facet-helpdesk.
- De directeur kan besluiten moeten nemen een minitoets voortijdig af te sluiten bij kandidaten minitoets. Hij draagt er dan zorg voor dat in het logboek genoteerd wordt wat de aard van het probleem is en welke stappen de school (in samenwerking met de Facethelpdesk) genomen heeft om het probleem te verhelpen
- De kandidaat wordt ervan op de hoogte gesteld dat hij geen cijfer kan krijgen voor deze afname
- De directeur ziet er op toe dat kandidaten bij het verlaten van de examen-zaal geen examendocumenten en aantekeningen meenemen.

Beheren/bewaren minitoetsen

De directeur draagt er zorg voor dat digitaal opgeslagen werk tot 6 maanden na diplomering bewaard blijft.

Inzage minitoetsen

Voor kandidaten bestaat de mogelijkheid tot inzage, maar omdat de opgaven na de afname niet openbaar zijn, moet inzage plaatsvinden in een besloten zitting. De kandidaat krijgt desgewenst inzage in de vragen, het correctievoorschrift/antwoordmodel, zijn eigen werk en de score die per vraag is toegekend.

Voor de inzage gelden de onderstaande richtlijnen

1. De inzage verloopt via de examensecretaris. De wijze waarop de examensecretaris de inzage met behulp van Facet kan organiseren is beschreven in de handleiding voor de afnameplanner/examensecretaris.
2. De inzage is eenmalig en vindt plaats na de vaststelling van de score van de minitoets.
3. De inzage vindt plaats onder toezicht van een medewerker van de school, die gehouden is aan de richtlijnen omtrent de geheimhouding (zie paragraaf 8.5).
4. Tijdens de inzage ziet de kandidaat zowel de vragen, zijn antwoorden, de toegekende score als het correctievoorschrift.
5. Als een kandidaat de juistheid van de toegekende score betwist, mag de medewerker die toezicht houdt het nummer van de desbetreffende vraag en het antwoord van de kandidaat op die vraag noteren.
6. De kandidaat zelf mag tijdens de inzage geen aantekeningen maken.
7. Als de toezichthoudend functionaris de kandidaat niet kan overtuigen van de juistheid van de toegekende score, kan hij de mening van de kandidaat voorleggen aan het Examenloket (examenloket@duo.nl). Op verzoek van het examenloket stuurt de Examenlijn van CvTE dan een inhoudelijke reactie naar de toezichthoudend functionaris.

Met inachtneming van de richtlijnen 1 tot en met 7 kan per kandidaat inzage worden verleend in de toegekende score. Inzage in de omzetting van de score in cijfer kan plaatsvinden door de kandidaat te wijzen op de informatie die CvTE daarover verstrekt.

Het is mogelijk om de inzage voor meer kandidaten gelijktijdig te organiseren. Dit moet dan wel zó gebeuren dat voor iedere kandidaat de bovenstaande richtlijnen in acht genomen worden.

Procedure ongeldigverklaring minitoets

In 2017 geldt de volgende procedure omtrent het aanvragen van een ongeldigverklaring

1. De examensecretaris vult het aanvraagformulier in. Dit aanvraagformulier is als doorklikdocument gevoegd bij de mailing van 28 november 2016 via Examenblad.nl. Via deze mailing zijn de examensecretarissen geïnformeerd over de procedure ongeldigverklaringen.
2. De examensecretaris zendt het ingevulde aanvraagformulier naar het op het aanvraagformulier vermelde e-mailadres van inspectie.

3. Inspectie bericht de examensecretaris of de aanvraag gehonoreerd is.
4. Als dat het geval is beschikt de examensecretaris over de ongeldigverklaring door inspectie.
5. Als de aanvraag betrekking heeft op een technisch probleem, kan inspectie CvTE inschakelen. In dat geval stuurt inspectie een bericht aan de examensecretaris en aan computerexamens@cvte.nl.
6. CvTE gaat vervolgens na of het probleem bij de Facet-helpdesk bekend is en overlegt met de examensecretaris. Vanuit computerexamens@cvte.nl rapporteert CvTE aan inspectie en aan de examensecretaris.
7. De inspectie neemt vervolgens het besluit en informeert de examensecretaris.

Protocol eerste en tweede correctie cspe 2017 Handelwijze bij beoordeling cspe

Bij het praktisch gedeelte van het cspe is naast de examinerator ook een tweede examinerator aanwezig ten behoeve van de beoordeling. Bij de beoordeling van het cspe is, naast de algemene regels die zijn opgenomen in artikel 41 en 42 van het Eindexamenbesluit, de 'Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen' van toepassing. Daarnaast bevat het correctievoorschrift bij het cspe, behalve het beoordelingsmodel, ook regels en richtlijnen voor de beoordeling van het cspe. Het correctievoorschrift is bindend. Wij adviseren, met oog op een procedureel goed verloop van de beoordeling, te handelen naar onderstaande richtlijnen.

De directeur draagt er zorg voor dat

- examineratoren na ontvangst van (zending A) van de examendocumenten een exemplaar van de examendocumenten inclusief de instructie voor de examinerator ontvangen;
- examineratoren vijf werkdagen voor de afname van het cspe een kandidaat-exemplaar van de examendocumenten (zending B) ontvangen;
- examineratoren in het logboek tekenen voor ontvangst en geheimhouding van de examendocumenten;
- bij de uitvoering van het praktisch gedeelte van het cspe de eerste en tweede examinerator aanwezig zijn;
- de tweede examinerator, voorafgaand aan de afname van het examen, een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal, evenals de regels voor het bepalen van de score ontvangt;
- de examinerator en de tweede examinerator bij de beoordeling van de prestaties van de kandidaten het correctievoorschrift toepassen (en niet interpreteren) en onafhankelijk van elkaar hun bevindingen schriftelijk vastleggen conform de daarvoor geldende richtlijnen; het is dus niet toegestaan om van het correctievoorschrift af te wijken;
- de examinerator en de tweede examinerator in onderling overleg de score voor het centraal examen vaststellen. Indien beide examineratoren daarbij niet tot overeenstemming komen, het geschil wordt voorgelegd aan het bevoegd gezag.

Correctie minitoetsen

De minitoetsen zijn beeldschermtoetsen waarbij de leerlingen de examenopgaven op het beeldscherm gepresenteerd krijgen. Leerlingen beantwoorden de vragen door een antwoord alternatief aan te klikken met de muis of door een getal in te typen. De beoordeling en scoring van de antwoorden vindt geautomatiseerd plaats. Wanneer een kandidaat klaar is en de minitoets afgesloten heeft, meldt hij dit bij de examinerator. De examinerator print het leerling rapport. De examinerator noteert de score op het beoordelingsformulier van het cspe. Er vindt geen tweede correctie van de digitale minitoetsen plaats. Zie voor de beoordeling van het praktisch gedeelte van het cspe de bij de eerste correctie opgenomen richtlijnen.

Stappenplan PTA (leeg)

1. Bepaal voor welk keuzevak je een PTA gaat ontwikkelen
2. Bekijk de onderliggende deeltaken en eindtermen van het keuzevak
3. Deel de eindtermen onder de deeltaken op in max. 2 - 3 clusters van samenhangende eindtermen

KEUZEVAK: <naam invullen> Leerweg BB / KB / GL		SAMENHANGENDE eindtermen	
(Deel)taken en eindtermen		Cluster 1 Weten & toepassen ⁴	Cluster 2 Laten zien & doen
Deeltaak⁵	..		
	Eindtermen: de leerling kan ⁶		
Deeltaak	..		
	Eindtermen: de leerling kan		
Deeltaak	..		
	Eindtermen: de leerling kan		

4. Bepaal met hoeveel toetsen je deze eindtermen wilt beoordelen (bv. max. 3, afhankelijk van het toetsbeleid van de school)
5. Bepaal welk type toetsen je in elk geval terug wilt laten komen in het PTA i.r.t. de volgende lagen van Miller:
 1. .. toets op de laag weten en toepassen
 2. .. toets op de laag laten zien en doen
6. Kies bij elk cluster van eindtermen (een) passende toets vorm(en)
7. Bepaal hoe je met deze toetsen de deeltaken en de onderliggende eindtermen van het beroepsgerichte keuzevak afdekt en trek conclusies n.a.v. deze analyse
 - Dek ik alle deeltaken en onderliggende eindtermen af?
 - Zijn er eindtermen die ik dubbel afdek? Zo ja, is dat wenselijk?

⁴ Tot welk cluster kan je deze eindtermen rekenen?

⁵ Hieronder de nummers van de eindtermen invullen, hiernaast de deeltaak formulieren

⁶ Hieronder de eindtermen invullen

BEROEPSGERICHT KEUZEVAK: <...>

(Deel)taak / eindtermen	Cluster 1 Samenhangende eindtermen	Passende toetsvorm
(Deel)taak / eindtermen	Cluster 2 Samenhangende eindtermen	Passende toetsvorm

8. Maak het PTA o.b.v. bovenstaande stappen en het afgesproken format van de school. (zie onderstaand format)

Vul de verplichte onderdelen van het PTA zorgvuldig in:

- *Periode*: wanneer worden de toetsen afgenomen?
(dit is afhankelijk van de periode waarin de leerling een keuzevak volgt)
- *Eindtermen*: wat moet de leerling kennen en kunnen?
(zie eindtermen examenprogramma)
- *Inhoud onderwijsprogramma*: met welke leerstof kan de leerling zich optimaal voorbereiden op het SE?
- *Toetsvorm (en PTA code van de school)*: welke toetsvorm betreft deze toets (bv. praktijktoets, proeve van bekwaamheid, werkstuk)
- *Herkansing*: kan de leerling deze toets herkansen?
(met een gelijkwaardige toets)
- *Weging*: hoe zwaar weegt de toets mee in het eindcijfer voor het SE van dit KV?
- *Cijfer*: hoe komt het eindcijfer voor het SE tot stand?

9. Check het PTA aan de hand van de PTA checklist (eerst zelf en daarna door een collega, bespreek jullie bevindingen)

NAAM BEROEPSGERICHT KEUZEVAK: <...>					
Periode	Eindtermen: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijs- programma: wat ga je hiervoor doen? ⁷	Toetsvorm en code ⁸	Herkansing ja/nee?	Weging
Berekening cijfer schoolexamen: $((SE<code> \times <weging>) + (<code> \times <weging>)) / <weging\ totaal> = \text{cijfer SE keuzevak}$					

criterium		Opmerking
Zijn alle onderdelen van het PTA format correct ingevuld?		
Is het PTA dekkend voor het beroepsgerichte keuzevak/cluster van keuzevakken? - Dek je alle eindtermen van het (de) keuzevak(ken) af? - Dek je het (de) keuzevak(ken) op het niveau van de deeltaken inhoudelijk goed af?		
Zijn de eindtermen evenwichtig verdeeld? - over de PTA periodes? - over de toetsen? Wordt een te grote werkdruk bij leerlingen voorkomen?		
Zit er voldoende samenhang tussen de eindtermen?		
Worden de eindtermen met maximaal 3 ⁹ toetsen per keuzevak afgetoetst?		
Wordt het keuzevak met minimaal 1 toets op de laag 'weten & toepassen' en 1 toets op de laag 'laten zien & doen' getoetst ¹⁰ ?		

⁷ Een omschrijving van de onderwijshoud waarmee de leerling zich voorbereidt op de toets

⁸ PTA code van de school

⁹ Aantal afhankelijk van de keuzes van de school

¹⁰ Zie voetnoot 5

criterium		Opmerking
Is het helder voor de leerling wat je in de verschillende toetsen wilt beoordelen?		
Zijn de gekozen toetsvormen passend bij de te beoordelen eindtermen?		
Past het type toets bij de inhoud en het niveau van de eindtermen en het type leerling?		
Draagt de keus voor dit type toetsen bij aan een 'gezonde examenmix' in het PTA?		
Is de gekozen weging per toets passend bij de omvang en de complexiteit van de toets?		
Is de gekozen herkansingsmogelijkheid passend binnen de herkansingsregeling van de school en in het belang van de leerling?		
Zijn de deeltaken/eindtermen helder geconcretiseerd in inhouden (onderwijs-programma)?		
Is het PTA voldoende helder voor leerlingen? (de leerling moet o.b.v. het PTA concreet weten waarop hij beoordeeld wordt, met welke toetsen en op basis van welke leerstof hij zich hierop kan voorbereiden)		
Is het PTA voldoende aantrekkelijk voor de leerling? (qua inhoud en examenmix) Is het geheel aan toetsen organiseerbaar (qua tijd en vereiste materialen, ruimte e.d.)?		
Evt. aanvullen met school specifieke eisen, bv.: <ul style="list-style-type: none"> - Laat het PTA voldoende mate van innovatie zien? (weerspiegeling van het actuele beroepsdomein) - Heeft het PTA inhoudelijk voldoende MBO doorstroom-relevantie - Etc. 		

Check jouw PTA o.b.v. bovengenoemde criteria, laat deze check ook uitvoeren door een collega, bespreek jullie bevindingen.

Pas/scherp je PTA waar nodig aan.

10. Laat het PTA binnen de vaststellingsprocedure van de school vaststellen.

En tot slot: communiceer het PTA met de leerlingen en hun ouders!

Colofon

Deze uitgave is samengesteld in opdracht van het project 'Vernieuwing beroepsgerichte programma's vmbo'

Aan de informatie in deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder toestemming van SPV

Oplage 10.000

Tekst, advies + samenstelling

Jacqueline Kerkhoffs / *projectleider vernieuwing beroepsgerichte programma's vmbo en directeur Stichting Platforms vmbo, in overleg met het ministerie van OCW en het College voor Toetsen en Examens (CvTE)*

Fotografie

René Corten

Vormgeving + realisatie

Renate Meijers / *studioZebravink*

NIEUW
beroepsgerichte
programma's **vmbo**